N°. 6152. NIEUWE AMSTERDAMSCHE COURANT. A°. 1851

ALGEMEEN HANDELSBLAD.

ABONNEMENTSPRIJS VOOR 3 MAANDEN.

Voor Amsterdam......... ƒ 7.50. Voor de overige Steden des Rijks ƒ 8.50.

De Zondags-Editie en Bijblad » 1.50. Afzonderlijke Couranten..... » —.10.

Maandag 25 Augustus.

UITGEVERS-DIRECTEUREN: GEBROEDERS DIEDERICHS.

Brieven Franco aan het Bureau Handelsblad.

Tweede Editie.

ZONDAG-AVOND.

DE TENTOONSTELLING DER NIJVERHEID VAN ALLE VOLKEN TE LONDEN.

XVI.

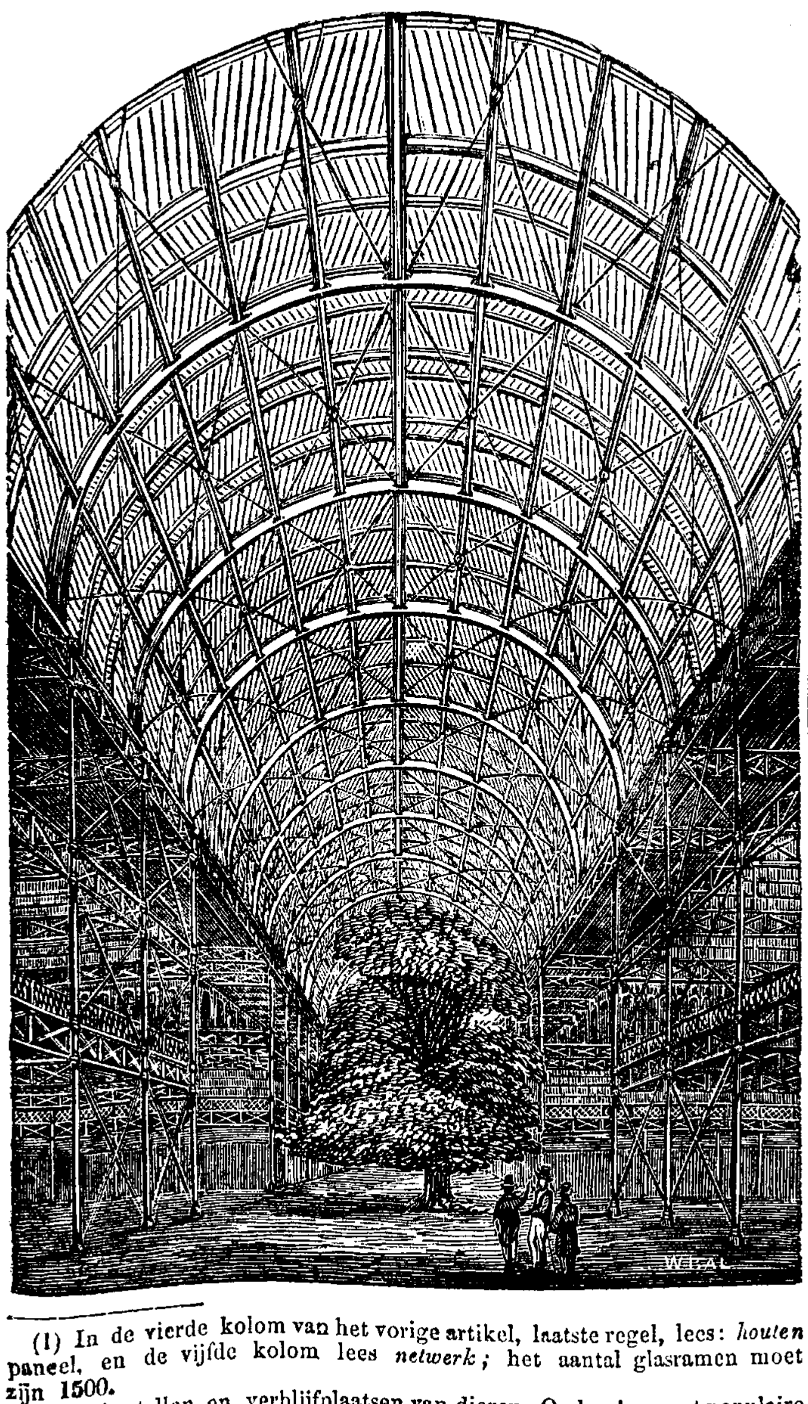
HET GEBOUW (1).

In geen land is de aandacht meer op de ventilatie gevestigd dan in Groot-Brittannie; men is jaren achtereen ijverig werkzaam geweest, om middelen te vinden, waardoor de verblijf- en vergaderplaatsen der menschen (2) van versche lucht kunnen voorzien worden; men heeft zelfs eene eenvoudige vinding van den bekenden Dr. Arnott, ten behoeve van de beknopte woningen der mindere klassen, in verdienste gelijk gesteld met die der koepokstof-inënting. Dit is als het ware een natuurlijk gevolg van den toestand, waarin de dampkring boven die nijvere steden verkeert; de lucht verliest als het ware hare ijlheid, zweeft niet meer rond, maar drukt als taaije vloeistof neder; hare vloeibaarheid is gestremd door allerlei fijn verdeelde stofdeeltjes. Geen wonder dan ook, dat aan de ventilatie van het tentoonstellingsgebouw eene bijzondere zorg besteed is, waar op de minst drukke dagen zoo velen bijeen zijn, als onze steden Gouda, Leeuwarden of Delft bewonen, en op de drukkere, zoogenaamde shillingsdagen, eene bevolking als die van Utrecht of Leyden in beweging is.

Onder de houten paneelen, rondom het gebouw, zijn dus ramen met draaijende gegalvaniseerde platen, volgens onze teekening, geplaatst; in elk raam zijn er acht. Boven de 1500 glasramen in de hoogere verdiepingen zijn in elk raam zes platen. De vorm der platen is dus gekozen, om in den eenen stand eene volkomene sluiting te geven en in den anderen aan de buitenlucht den grootst mogelijken toegang te verschaffen; de beweging geschiedt om spillen, even als een toilet-spiegel. Het heeft veel moeite gekost, om het openen en sluiten van zoovele ramen in korten tijd te bewerkstelligen en te besturen. Dit is eindelijk gelukt en één man kan door middel van eene kruk 24 ventilatie-ramen, dat is eene oppervlakte van 600 vierkante voeten, openen of afsluiten (3). Het gebouw heeft wel is waar eenen inhoud van 33 millioenen cub. voeten, maar wat beteekent dit tegenover de menigte, welke zich gelijktijdig daarin beweegt, terwijl elk persoon 2/3 gedeelten van hetgene hij eet en drinkt en inademt, weêr door huid en longen uitwasemt (4).

Wij zullen ons nu naar het Transept begeven en den bouw van het cylindergewelf nagaan; deze dwarsruimte, welke het gebouw kruisgewijze in eene oostelijke en westelijke helft verdeelt, wordt doorgaans het eerst bezocht, want aan den zuidelijken gevel is de groote of hoofd-toegang (5), en daar zijn al de bureaux en kamers voor hen, welke met het bestuur en opzigt van de tentoonstelling in betrekking staan. In het noordelijke einde zijn ververschingsplaatsen, en daar is later ook een smaakvol kabinet voor de koninklijke familie geplaatst; bij den aanleg van het gebouw was ook voor de Koningin in den noordelijken gevel een afzonderlijke ingang bestemd.

Dit transept is op eene gelukkige wijze gekozen, om de eentoonigheid van het gebouw te verbreken. De indruk, dien men daar ontvangt, is met geene pen te beschrijven noch met penseel te schilderen; die indruk overmeestert den bezoeker; de woorden: verbazing, opgetogenheid, verrukking, begeestering (6) kunnen de verkregene gewaarwording niet schetsen, zij blijft onuitwischbaar. Onder het lommer dier schoone iepen, welke men om hunnen krachtvollen ouderdom eerbiedigen en binnen het gebouw beschermen moet, wordt het oog gestreeld door Araucaria's palmen en andere prachtgewassen van heetere gewesten, terwijl in het middelpunt Osler's kristallen fontein in kristalheldere draden en druppen zich schijnt op te lossen. Uit haren mond, op 27 voeten hoogte, rijst de waterzuil op, welke de kunstmatige en heerlijk gevormde massa van 4000 Ned. ℔ glas met een vloeibaar gewelf overdekt, en onveranderlijk, spelende met de prismakleuren eener schitterende zomerzon, in stralen en druppen zich verdeelt. Het zachte geruisch lokt om de versche lucht, welke zij doorklieven, met volle borst in te ademen; murmelend in het bassin (uit Béton) van 24 vt. middellijn verzameld, schenken zij door eene aangename koelte aan duizenden lafenis. Aan weêrskanten, onder de galerijen, is de weelde van het Hemelsche Rijk, van de Halve Maan, in één woord van de volken, welke in de eerste tijdvakken der wereldgeschiedenis in Egypte, Persie en Arabie, op het vaste land en in de zeeën van Azie (onder den naam van Oost-Indiën zamengevat) hunne rol uitgespeeld hebben, ten toon gesteld.

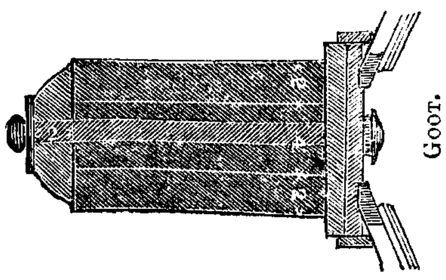
De yp, waaronder de troon van Victoria op den openingsdag geplaatst was, zij als zinnebeeld beschouwd; de reusachtige boom van de gematigde luchtstreek heeft hare rijk met bladeren getooide takken in alle rigtingen uitgedreven; zij overschaduwt allen, welke thans aan haar voet niets dan de laatste overblijfselen van hoogere grootheid kunnen neêrleggen of de overladene pracht der gebieders bij de naakte eenvoudigheid der onderdanen.

Dit gedeelte van het gebouw heeft allezins de buitengewone moeite beloond, welke de uitvoering gekost heeft. Dit transept, wij willen de afmetingen nogmaals in het geheugen terug roepen, is 19 × 24 lang en 72 voet breed; de grootste hoogte langs de noklijn is 108 voeten.

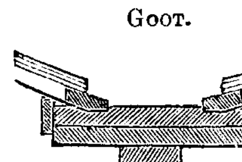
Er moest dus een cylinder-gewelf gemaakt worden, dat eene ruimte van 72 voeten bespant, rustende aan weêrskanten op verbandramen. Wij hebben reeds gezegd, dat men den steun van dit geheel gevonden heeft in de beide dwarsche galerijen, welke om dezelfde reden door eenen houten zolder en met loodbekleeding gedekt zijn (7).

Het geraamte van het dak bestaat uit 19 zware houten bogen; deze hoofdbogen zijn door dwarse boomvormige gordels verbonden; op de gordels liggen de 57 tusschenbogen, overeenkomstig de geheele verdeeling van het gebouw, op acht voeten afstand of 3 × 8 van elkander; binnen de ruimte der tusschenbogen is het Λ dak gelegd, waarvoor dan nog half cirkelvormige ribben moesten gemaakt worden, om de raamroeden te dragen.

DOORSNEDE VAN DE HOOFDBOGEN.

GOOT.

DOORSNEDE VAN DE TUSSCHENBOGEN OF SPANTEN.

Ik zal deze merkwaardige constructie, uit onze teekening zigtbaar, nog iets meer uitéén zetten.

De verbandramen tusschen de kolommen, die dit gewelf moeten dragen, zijn versterkt; zij hebben de dubbele hoogte of 6 voeten met eene dubbele verdeeling van het binnenwerk.

Zij zijn geheel uit geslagen ijzer gemaakt, met uitzondering van de beide eindelingsche regtstanden, welke men buitengewoon sterk gegoten heeft. Deze verbandramen wogen 6000 Ned. ℔, maar vooral de twee, welke zonder eenige ondersteuning in de kruislijn aan weêrskanten gelegen zijn, zijn nog zwaarder en wegen 8000 Ned. ℔.

De hoofdbogen zijn uit Memelsch hout gemaakt. Zij zijn acht Eng. duimen dik (23 Ned. dm.); deze dikte is verkregen door drie lagen op elkander te spijkeren, namelijk twee uitwendige lagen van 2 dms. deelen op eene inwendige of middelste van 4 E. dm. dikte; de breedte of hoogte van den boog is 18 Eng. dm. (45 Ned. dm.). Deze boogvormige dakspanten zijn naar de bekende wijze gemaakt; de deelen werden boogvormig in lengten van 9½ voet uitgezaagd; de drie lagen met verwisselende voegen op elkander gelegd, na de aanrakingsvlakken met loodwitverf te hebben bestreken; deze zijn vervolgens te zamen gespijkerd en dan op elke vier voeten afstands door bouten met moeren versterkt. Langs den binnen-omtrek werd eene gekromde plank van 1 dm. dikte genageld; deze was overeenkomstig de kolommen gefatsoeneerd. De buiten omtrek is met twee lagen rondgebogene éénduims planken bekleed; deze waren 11 dm. breed en dienden tevens tot gootplanken. Daarenboven werd eene ijzeren staaf langs den buiten- en binnen-omtrek gelegd en met doorloopende schroefbouten bevestigd. Elk paar hoofdspanten heeft men door gordels of dwarsribben verbonden, welke op afstanden van 9 voeten langs den omtrek verdeeld zijn. Deze dwarsribben dienen ook, om de dunnere tusschen-spanten te dragen, welke overeenkomstig de verdeeling door het geheele glazendak, op tusschenruimte van 8 voeten uit één staan. De dwarsribben zijn uit ééne dikte gezaagd, en van boven door twee lagen rondgebogene planken van 1 dm. dikte gedekt. De tusschenspanten of eigenlijk de vorstribben zijn uit drie dikten hout cirkelvormig te zamen gespijkerd en op de genoemde dwarsribben bevestigd. Verder ziet men uit de teekening duidelijk, dat men van binnen in de vierhoekige vakken van het gewelf ijzeren stangen, diagonaals-gewijze of als hoekpuntslijnen, gespannen heeft; het zijn getrokkene ijzeren stangen van ¾ Eng. dm. dikte, welke in het midden door oogen in eenen gegoten ijzeren ring vatten, en in de hoeken door moeren en schroeven aan de hoofdspanten vastgeschroefd zijn. Het cylindergewelf schijnt dien ten gevolge door een sierlijk ijzeren netwerk bespannen. De ruimte tusschen de benedenste dwarsrib en het looden plat, waarop deze spanten rusten (8), zijnde vier voeten hoog, is met ramen voor ventilatie gevuld.

In het midden der tusschenspanten loopt de rib ter bevestiging der raamroeden; deze zijn hier niet onder regte hoeken, maar schuins aangevoegd (9), waardoor de afloop des waters in de tusschen-goten bevorderd wordt.

De cirkelvormige gevelvlakten zijn in onze vroegere teekeningen duidelijk voorgesteld; het half-cirkelvormige boven-einde is door houten stralen verdeeld en dan met concentrische ringen gevuld; alleen de aanvullende boogstukken en het oog van waar de stralen uitgaan, zijn van gegoten ijzer. De vakken zijn met glasramen gevuld. De vakken, welke met de lagere verdiepingen in verdeeling overeenkomen, zijn even als deze gesloten.

De hoofdspanten werden paarsgewijze gereed gemaakt en met de tusschen-liggende spanten en ribben afgewerkt; de buitenwerksche middellijn was 73.6 vt. en de vrije binnen-ruimte van het transept bedroeg 71 vt. in het wijdste middel-gedeelte (10). Men begrijpt dus, welk eene bijzondere inspanni er noodig was, om deze zware ligchamen in eenen half schuinschen sta op eene hoogte van 64 vt. te brengen.

Zij wogen dan 7500 à 8000 Ned. ℔. Met het begin van Decem 1850 was het gebouw zoover afgewerkt, dat men het middelgewelf er brengen kon, dit was dus negen weken nadat men de eerste kolom ge had. Het aantal werklieden, dat 1°. November reeds 1476 bedroeg, w den 6den December geklommen tot 2260. Gedurende denzelfden t waren er in de fabrijken van Birmingham en Wolverhampton 2000 li den werkzaam.

Het ophijschen dan van die boog-palen vorderde eene bijzondere vaa digheid. Het timmerwerk was onder het bestuur van Trowler volbra maar dit gedeelte van het werk nam Fox persoonlijk op zich en hij we daarin door Henderson en Cochrane bijgestaan. Het was niet genoe de spanten op het plat te brengen, maar men moest ze naar beide ka ten vervoeren en zelfs het eerste paar tot 180 vt. afstands. Immers het midden leverden de zware verbindings-ramen de stevigste steunpu ten voor het takelwerk, dat door kaapstanden getrokken werd; het pa spanten werd boven eerst op eene rolslede nedergezet en dan op zij plaats gebragt. De Engelsche werklieden zijn bekend om hunne vaa digheid in het verplaatsen van zware ligchamen, en sedert zij de stra van Menai met de ijzeren kokerbrug bespannen hebben, kan men daa van geene wonderen meer vertellen. Den 4den December begon me met dezen arbeid en in dezelfde week waren 16 bogen op hunne plaa in één uur tijds stond het paar op het looden plat; 11 man werkten elk der beide kaapstanden en 16 op het looden plat. Maar nu was h werk nog niet voltooid; het dak moest met glas bekleed en het hout e ijzerwerk van binnen geschilderd worden. Voor het leggen van het gl waren beweegbare platformen zamengesteld, waarop acht personen ko den plaats nemen; en voor het schilderen heeft men door middel va het ijzeren net des gewelfs eene zoldering gereed gemaakt, waarop 4(tot 500 schilders te gelijk hun werk konden verrigten. In weêrwil van deze zware en zelfs gevaarlijke werkzaamheden, en niettegenstaande tot den eersten Mei 1851 zelden minder dan twee duizend personen aa het werk waren, had men geene menschenlevens te betreuren, ma slechts twee of drie werden in ligten graad gewond.

Op den 31sten December was men zoover gevorderd, dat de Societ of Arts uitgenoodigd werd, eene verklaring van de bouworde door Pro Cowper binnen het gebouw te hooren. Reeds den vierden Decembe was de gelegenheid in orde gebragt, dat de Koninklijke Commissie har vergaderingen in het gebouw kon houden, welke vroeger in het Parle ments-gebouw plaats vonden. Ter gelegenheid, dat Prins Albert dez eerste vergadering bijwoonde, werden aan werklieden 250 gallons bie uitgedeeld (per persoon één kan).

Ik ben aan het einde van mijne beschrijving; de hulpmachines, welk men in Engeland bij het uitvoeren van groote bouwwerken gewoon is t nemen, vorderen geene beschrijving; daartoe behooren de vervoerbar stoommachine, kranen en derg. Ten opzigte van deze laatste wil ik slecht er bijvoegen, dat de zoogenaamde derrick-crane van Henderson gebruik is, waarmede 1 à 40 ton kunnen opgeheschen worden (11).

De planken van den houten vloer der galerijen en van het geheele gebouw zijn 1½ Eng. duim dik en 9 E. dm. breed (23 Ned. dm. nagenoeg), de vloerdeelen liggen beneden met eene vrije tusschenruimte van ½ dm. ui één; in de galerijen zijn ze door ijzeren tongen of veêren aan elkander gesloten. De open vloer van de benedenste verdieping draagt veel bi tot de zindelijkheid van het gebouw, daar men, na het besproeijen me water, de stoffen door de benedenruimte verwijderen kan. In den beginne meende men eene machine te moeten gebruiken, om het meermalen daags spoedig te reinigen, maar zulks is later gebleken onnoodig te zijn, want zij werden vervangen door de japonnen van duizende dames, welke overeenkomstig eene gunstige beschikking der mode moesten slepen.

Beide vloeren werden op ribben zonder spijkers vast gelegd. De bevestiging van den galerijvloer in elk vak van 24 op de aldaar aanwezige verbandramen vordert geene nadere verklaring. De benedenvloer heeft ribben van 9 dm hoogte en 3 dm. dikte, welke 4 voeten uiteen liggen, op blokken van concrete of béton. De toegang tot de galerijen is langs trappen van 8 voeten breedte. Er staan beneden twee evenwijdig naast elkander, welke ter halver hoogte in een bordes eindigen, van waar twee even breede trappen in tegengestelde rigtingen naar de beide galerijen leiden. In den oostelijken vleugel zijn tusschen de galerijen drie trappen en in den westelijken twee; of in het geheel 10 trappen, zoo als wij ze beschreven hebben.

Toen men dáár de galerijen op die magere ijzeren kolommen ligt en digt getimmerd zag, ging een kreet op wegens de gevaren, die daaruit zouden voortvloeijen. Aangezien de ondervinding nu sedert vier maanden allen van het tegendeel overtuigd heeft, is het overbodig daarover veel te zeggen. Alleen willen wij herinneren aan de drievoudige wijze, waarop men zich van de sterkte door beproeving verzekerd heeft. Men berekent, dat, wanneer eene ruimte met menschen gevuld is, dan door een vierkanten voet der grondvlakte niet meer dan 100 ℔ Eng. (45,4 Ned. ℔) gedragen worden. Elk vak van 24 bevat 576 (24 × 24) vierkante voeten en zoude dus 57,600 Eng. ℔ of hoogstens 30,000 ℔ moeten dragen. Een zoodanig gewigt werd er dan ook op gebragt. Maar toen zeide men: er is een groot verschil tusschen een stilstaand, dood gewigt, en dat van eene menschenmassa in beweging. Men besloot derhalve, het corps sappeurs en mineurs in onderscheidene passen er over heen te laten marcheren; ook bij deze proef kon men niet de minste schudding in het geraamte bemerken. Maar, herhaalde men op nieuw, dit zijn regelmatig op elkander volgende bewegingen, zoo als ze geene bezoekers der tentoonstelling zullen navolgen. Ten slotte werd dan een toestel van den beroemden ingenieur Field er op gebragt; in dezen toestel waren 252 bommen van 68 pond of te zamen 7500 N. ℔ vereenigd, doch zoodanig gerangschikt, dat op elken vierkanten voet oppervlakte een gewigt van 100 E. ℔ drukte; de toestel werd door twee en twintig sappeurs heen en weêr bewogen, en ook onder deze schuddende beweging bleef de galerij bestand. Reeds vooraf had men de werklieden er op geplaatst en in alle rigtingen laten bewegen.

Had men aldus hen, welke op de zwakte der galerijen aanmerkingen maakten, tot zwijgen gebragt, er bleven anderen over, welken de werking van den wind op zulk eene uitgestrekte muurvlakte vrees aanjoeg. Hoe zoude hier de proef te nemen zijn?

Eene verplaatsing van de kolommen was niet mogelijk, want behalve de verbandramen van boven, zijn de basementstukken beneden in eene doorloopende verbinding door de ribben, welke de houten vloer dragen. Het gebouw moest derhalve eenen schok ondervinden, gelijkstaande met het gewigt, waardoor eene kolom zoude breken, en dit gewigt was voor elke kolom 12,000 N. ℔. Eene lengtemuur had eene oppervlakte van 1800 vierkanten vt.; elke dwarsmuur van 400 vierk. voeten. De hevigste rukwind of storm oefent geene grootere drukking uit, blijkens de ondervinding, dan van 28 ℔ per vierk. voet. Deze kan dus met een geweld van 1,400,000 à 1,500,000 N. ℔ de lengte-muren treffen, waartegen de terugwerking van 1060 kolommen, elk met 6000 N. ℔, stond of van eene viermalen grootere kracht van zamenhang. Aldus redeneerde Fox over de gemaakte bedenkingen (12) in eene vergadering van de *Society of Arts* op den 15den Januarij 1851. Deze vergadering was hoofdzakelijk bestemd, om het gevoelen der leden over sterkte en duurzaamheid te vernemen en hunne raadgevingen te ontvangen.

De vrees was evenwel algemeen, en ook in de wetenschappelijke tijdschriften, zoo als het *Civil Engineers and Architects Journal* (aflevering van Maart 1851) en and., werden voorstellen gedaan, om het gebouw te versterken. De architect Turner te Dublin (behoorende tot de 18 uitmun-

---

(1) In de vierde kolom van het vorige artikel, laatste regel, lees: *houten paneel*, en de vijfde kolom lees *netwerk*; het aantal glasramen moet zijn 1500.

(2) Ook stallen en verblijfplaatsen van dieren. Onder de meest populaire Engelsche werkjes daarover behoort R. Scott Burn, *Practical ventilation as applied to public, domestic and agricultural structures*, dat is: *Practische ventilatie in hare toepassing bij openbare, bijzondere en landelijke gebouwen*, 1850. Uit eene statistieke opgave van 1846 is gebleken, dat van de 49089, welke te Londen overleden zijn, 14768 aan ziekten der ademhalingswerktuigen zijn bezweken.

(3) Dit geschiedt door een ijzeren boven-as, welke op drie voet hoogte (boven den vloer) binnen een ijzeren raam langs den muur bevestigd is en door een kegelrad hare beweging mededeelt aan een ander kegelrad, dat horizontaal op eene verticale ijzeren staaf geplaatst is. Deze staaf eindigt beneden in eene schroef zonder einde, welke op de tanden van een radsegment (¼ van een rad) werkt; het radsegment grijpt in de tanden van eene hengelstang, waarmede de ijzeren bladen in gemeenschap staan. Zoodanig is de inrigting voor een raam, gelijkende naar de gewone sluiting van jalousiën; om de boven-as zitten even zoo veel kegelraderen, als ramen gelijktijdig bestuurd wordende, namelijk 24.

(4) Stelt men, dat elk mensch slechts 5 wigtjes koolzuur in het uur uitademt (dat voor den mensch in beweging te weinig, voor dien in rust te hoog is), dan zal er door 25,000 menschen zoo veel uitgeademd worden, dat zonder ventilatie eene 33 cub. voeten of 934 cub. palm in één uur tijds 1¼ wigtje koolzuur of $\frac{1}{50}$ pCt bevatten, behalve de andere dierlijke uitwasemingen. Er zijn voorbeelden, dat reeds bij $\frac{1}{100}$ pCt. nadeelige gevolgen waargenomen zijn.

(5) Er is nog een toegang in het westelijke einde. Uitgangen zijn er verscheidene, en wel behalve ter plaatse van den hoofd-ingang ook 10 aan weerskanten van den lengte-gevel en twee in den O. en W. gevel Voor de inzenders is een bijzondere ingang naast het Transcept in den Noordelijken gevel aangewezen.

(6) Dit is wel geen echt Hollandsch maar het begint meer en meer het burgerregt te vragen.

(7) Deze zolder is overigens gemaakt even als de vloer der galerijen.

(8) De dakspanten vormen beneden als het ware eene pen van 4 dm. dikte, welke men in een gegoten ijzeren schoen ingelaten heeft; deze is op het boven-einde der kolommen bevestigd. Langs de kruis-lijn is een houten balk gelegd, waarin de overige rusten; de balk wordt door het zware verbandraam gedragen.

(9) Men noemde dit eigenaardig *herring-bone* als de rib-graten van eenen haring.

(10) Doordien de helft gereed op hare plaats kwam, kon men spoediger werken, en dan diende het afgewerkte paar als stellaadje voor de gelijkvormige onderlinge aansluiting. Een der opzigters van het werk, Wilbee, is hiervan de ontwerper.

(11) Derrick is een oorspronkelijke Hollandsche scheepsterm. De kraan gelijkt naar de mast met derk (of stutter) in den stand, waarin ze geplaatst worden, om zware lasten uit het vaartuig op te hijschen. Aan den voet van de mastboom staat het braadspit, om de beweging aan het takelwerk mede te deelen. De lengte van de derk bepaalt den straal of den afstand voor de verplaatsing van den last. Men meende, dat het eene nieuwe vinding was, maar het bleek, dat dezelfde constructie in 1824 gebruikt is door J. Rennie bij het oprigten van den vuurtoren van Bellrock — zij werd toen bekend als vinding van zekeren Franciss Watt. Ook bij den aanleg van de haven van Warkworth werd eene soortgelijke door Remington aangewend.

(12) Over de versterking der glasramen is reeds vroeger gesproken.

ade ontwerpers), was een der hevigste bestrijders. Het kristallen paleis maakte dus hierin geene uitzondering en die aan den weg arbeidt, moet zich de aanmerkingen van voorbijgangers getroosten. Den 30sten Januarij waren, door een rukwind uit het westen, omtrent 1000 vierk. voeten van het glazen dak opgeligt, als een gevolg van eene zuiging van de lucht onder het nog niet geheel gesloten gebouw. Maar de kolommen en verbandramen hadden niet het minst geleden.

Stel nu, vervolgde men toen, dat het ijzeren geraamte zoo onwrikbaar aaneengesloten is, dan zullen de gevolgen niet uitblijven van eene wisseling der warmtegraden, waardoor het metaal nu eens uitzet en dan weêr inkrimpt met een vermogen, dat niet te keeren is.

Het verschil der lengte van eene gegoten ijzeren staaf, welke 408 voeten lang is, in den zomer en in den winter is $1\frac{1}{8}$ E. dm. (2,85 Ned. dm.); maar juist in het schip en transept blijft de vrijspeling voor deze uitzetting en inkrimping; die hoofddeelen zijn door verbandramen van stafijzer verbonden, welke genoegzame veêrkracht bezitten, om deze spanning te weêrstaan. Eene ijzeren kolom zoude door dezelfde temperatuurwisseling slechts over de geheele lengte een verschil van $\frac{1}{4}$ dm. E. opleveren; is hare uitzetting belemmerd, dan moet zij zich krommen of inbuigen; maar daartegen over staat de veêrkracht der kolom, welke zelfs bij eene inbuiging of kromming van 2 E. dm. (5 Ned. dm.) niet bezwijkt. De ondervinding heeft ook aan deze berekening het zegel harer goedkeuring gehecht.

Merkwaardig zijn allezins de tengere kolommen, welke tot 64 voeten hoogte in gelijke middellijn buitenwerks oprijzen. Maar de dikte der kolommen is ongelijk, en even als men een huis uit steenen opgemetseld in evenredigheid van de hoogte twee steens, en $1\frac{1}{2}$ halvesteens muren geeft, zoo heeft men kolommen gegoten van $\frac{3}{8}$ tot $\frac{9}{8}$ dm. dikte. Het behoud van den uitwendigen vorm onder dezelfde afmetingen gaf ook het voordeel eener snelle bewerking; bij het gieten van die duizendtallen van kolommen, bleef de vorm (waarop het meeste werk te besteden is) dezelfde, slechts de kern behoefde dunner gemaakt te worden, naarmate men de pijpen dikker moest gieten.

Ook tegen brandgevaar werd dadelijk zorg gedragen. Met de maatschappij, welke de waterleidingen van Chelsea bestuurt (Chelsea Water Works Company) was men overeengekomen er eene hoofdpijp van 9 Eng. duimen aan te leggen, onder 70 voeten druk-hoogte; uit deze hoofdpijp loopen pijpen van 6 duimen langs de buitenmuren met zestien vertakkingen binnen het gebouw, zoodat men zonder hulp eener brandspuit, het water over de geheele hoogte en in alle ruimten brengen kon. Des gevorderd of onder buitengewone omstandigheden, moet de maatschappij 300,000 gallons = 1,363,000 kannen water per dag kunnen leveren (13). Dit water voedt ook de talrijke fonteinen van het gebouw, en andere waterwerktuigen (14). Heeft het kristallen paleis Paxton's broeikas te Chatsworths ver overtroffen, dáár evenwel springt eene fontein op, welke onder zijne leiding aangelegd is en bijna tot de hoogste kunstfonteinen behoort; er is een enkele straal, die 270 voeten bereikt (15).

Wij willen ons nu voor een oogenblik van het gebouw verwijderen en de plaats bezoeken, waar de kracht gemaakt wordt voor de honderde machines, welke in natuurlijke grootte of in model hunne werking voor den bezoeker duidelijk maken.

Wij vinden geen trap; wij gaan gelijkvloers naar buiten, zoo als wij binnengekomen zijn, niettegenstaande toch het terrein bewesten het gebouw acht Eng. voeten hooger gelegen is dan aan het oostelijke einde. Wij willen dit raadsel oplossen. Al de lijnen binnen het gebouw staan loodregt, maar de vloer ligt niet waterpas. De helling van acht voeten werd over de geheele lengte van het gebouw zoodanig verdeeld, dat op elke 24 voet een verval van 1 Eng. duim bestaat. De vloerlijn van het gebouw loopt dus evenwijdig met het terrein, daarmede zijn ook al de lijnen van het gebouw evenwijdig, welke men voor waterpas houdt, en hierop staan al de lijnen loodregt, zonder daarom de loodlijnen op een waterpas te zijn. Het geheele gebouw helt derhalve naar het oosten over, en deze helling of afwijking van loodlijn bedraagt in het hoogste punt van het gebouw slechts $2\frac{1}{2}$ Eng. duimen = 6,5 Ned. dm., dus voor het oog onmerkbaar. Wanneer wij derhalve aan onze eerste voorstelling getrouw willen blijven, behooren wij onze damborden onder eene helling van $\frac{1}{288}$ te plaatsen (16).

Op eenen afstand van 155 voeten van den noordwestelijken hoek van het paleis staat een stoomketelhuis van 96 vt. lengte (4 malen 24) en 24 vt. breedte. Het geheel heeft dus hetzelfde ijzeren geraamte als het hoofdgebouw, maar de muren zijn van 9 dm. dikte in baksteen opgemetseld. Het ketelhuis is door anderhalfsteens muren in drie afdeelingen verdeeld, waarop een groote koudwaterbak rust. De eigenlijke afdeeling voor de ketels in het oostelijke gedeelte, is 50 voeten lang; dan volgt eene middelste afdeeling van 20 voeten en eene westelijke van 26 voeten voor bergplaatsen. Het ketelhuis is gedekt met geplooid ijzer (corrugated iron) (17); het westelijke gedeelte is even als het groote gebouw met glas gedekt.

De genoemde ijzeren waterbak is uit gegoten ijzeren platen te zamengesteld, hij is een vierkant van 21 vt. en hoog $4\frac{1}{2}$ vt. en kan $55\frac{1}{2}$ cub. ellen water bevatten.

Van de vijf ketels is de grootste in het midden gelegen. Deze is afkomstig uit de fabriek van Galloway te Manchester. Het is eene geheel nieuwe constructie, welke sedert 2 jaren veel in Lancashire gebruikt wordt en ook in de fabrijk der Gutta Percha-Company te Londen gezien kan worden. Galloway heeft dus zijn ketel in werking tentoongesteld. Volgens het berigt van Armstrong is zijn vermogen om met 1 ℔ steenkolen (ordinaire soort van de East Adair mijn) 11,1 ℔ water te verstoomen. (Zie mijn Jaarboekje 1851 p. 17) (18). Er zijn aan den voorkant twee horizontale pijpen, waarin twee vuurhaarden liggen; deze twee gaan op $4\frac{1}{2}$ vt. lengte ter plaatse van eene vuurbrug in eene gemeenschappelijk rookkanaal over; vervolgens gaan achter door dit kanaal acht verticale gemeenschapspijpen van kegelvormige gedaante en acht duimen middellijn, zoodat er eene circulatie verkregen wordt tusschen het water boven en beneden het rookkanaal. De ketel is 13 vt. lang en heeft eene middellijn van $6\frac{1}{2}$ voet.

De kleinere ketels aan weêrskanten zijn de gewone buisvormige locomotief-ketels; een van 3 vt. 8 dm. middellijn, bevattende 41 horizontaal gerangschikte pijpen. De schoorsteen is uit ijzeren platen te zamengeklonken en heeft bij eene hoogte van 21 voeten eene binnenwaardsche middellijn van 16 duimen.

De stoom wordt naar het paleis geleid door gegoten ijzeren pijpen van $8\frac{1}{2}$ dm. middellijn, naar de gewone wijze verbonden en tegen afkoeling beschermd. Voor het geleiden der pijpen is onder den beganen grond een kanaal gemaakt uit 3 dms vloersteenen en 9 dms opstaande wanden in baksteen gemetseld ter hoogte of diepte van 21 duim; het is boven met twee planken gedekt van 4 duim en 3 duim dikte. Deze afdeeling staat onder leiding van Armstrong uit New-Castle, een man bekend door zijne proeven over de electriciteit van den stoom, door zijne toepassing van de hydrostatische werking des waters als beweegkracht (19). Om dus een nieuw bewijs, hoe de commissie zorg gedragen heeft, om Engelands talentvolle mannen bij het nijverheidsgebouw te vereenigen en aan elk een nuttig aandeel in dit bewonderenswaardig geheel te verschaffen.

Er was ook eene verlichting binnen het gebouw noodig; aan de Western Gaslight Company (9, Holles street, Cavendish Square) werd die eer gegund, en deze is nog wel op één na de jongste van de veertien maatschappijen, die te Londen bestaan en waaronder er zijn, die reeds 35 jaren tellen. Zie hier de reden: de Schotsche kool onder den naam van Cannel kool is de beste voor gaslichtbereiding (20). In 1849 is het gelukt, te New-Castle, anders bekend om zijne vette bakkool, mijnen van soortgelijke Cannelkool te openen. Dit was en nieuw en merkwaardig (21). De genoemde maatschappij maakt daarvan een schooner gaslicht dan de overige, en heeft deze grondstof met de overblijvende coke in de afdeeling der delfstoffen ten toon gesteld.

Zoo ziet men alweder een voorbeeld, dat er niets bij de uitvoering van het groote gebouw ondernomen is, of het getuigt, bij alle overhaasting van den arbeid, van overleg, overdenking, en de zucht om aan elke individuele kracht een plaatsje tot ontwikkeling te gunnen. Op eenen stevigen stam ontwikkelt zich elke tak als individu, siert zich met blad en bloem, en draagt vruchten, naar mate hij uit de algemeen omloopende sappen voedsel trekt; snijdt den tak af en hij sterft; centraliseer alles in den stam en hij staat wel stevig, maar kaal en naakt.

Ten slotte zoude ik hier nog moeten bijvoegen het Stelsel van afleidingspijpen voor het regenwater, welke wij reeds boven genoemd hebben. Dit is allezins een kunstmatig net van kanalen, welker middellijn grooter wordt, naarmate ze de groote riolen naderen, die het water wegvoeren. Een der riolen is gelegen aan het Oosteinde (het laagste punt van het gebouw) en een ander in het midden van het gebouw; zij zijn eivormig, in doorsnede bij $2\frac{1}{2}$ voet hoogte en 2 voet middellijn; het eerste is 290 voeten lang en staat in gemeenschap met een hoofdriool der stad bezuiden het gebouw, waarin ook het tweede, ter lengte van 855 voeten zijne wateren uitstort (22). In deze riolen monden pijpen van 24 en 18 Eng. dm. middellijn; in deze weêr andere van 12 Eng. dm.; deze nemen pijpen op van 9 dm., waarin al de verbindingspijpen tusschen de kolommen van 6 dm. overgaan ten getale van 387 stuks. Ziedaar dus een stelsel van waterafleiding, even als dat der aderen, welke het bloed uit alle deelen van ons ligchaam in twee hoofdaders overstorten; naarmate die aders opklimmen en den aanvoer van de vereenigde naauwere moeten opnemen, worden zij wijder.

Ik meen de hoofdzaken van het paleis der Nijverheid beschreven, en in haren waren aard toegelicht te hebben. Er zijn vele zaken, welke meer en détail zouden te behandelen geweest zijn, maar de uiteenzetting van het eigenlijke bestek van den arbeid in al zijne bouwkundige bijzonderheden zoude een boekdeel vorderen met honderde teekeningen. Daarenboven kan ik de moeijelijkheden niet ontveinzen, die men ondervindt om de juiste gegevens te erlangen of te verzamelen. Ik noodig mijne Lezers tot eene wandeling binnen het gebouw uit. S. BLEEKRODE.

(13) De maatschappij moest ten dien einde eene hulpmachine aanleggen.

(14) Overigens is het opzigt toegestaan aan de Metropolitan Fire Brigade.

(15) Het water komt van een heuvel beoosten het park, dat den Hertog van Devonshire toebehoort; de waterkom op dezen heuvel is op 380 voeten hooger gelegen en wordt door 800 Nederl. ellen pijpen naar de fontein geleid.

(16) Men zal mij deze keuze van voorstellen met het dambord niet ten kwade duiden; ik wist toen nog niet, dat men reeds voor onze kinderen het exhibitie-gebouw in blokjes gemaakt heeft, waaruit het geheel op eene aardige wijze kan te zamengevoegd worden. Spoorwegen en kristallen paleis zijn reeds speelgoed. Ziedaar vooruitgang!

(17) Dit ijzer komt in platen voor van deze gedaante ~ en is vooral in gebruik bij het bouwen van ijzeren huizen ten dienste van Californie, zie de beschrijving met teekening Jaarboekje 1850, p. 176. Het wordt geleverd door J. H. Porter, Iron roofing works te Grove, South Wark.

(18) Het maximum, zelfs theoretisch is 1.12 à 14.

(19) Zie Jaarboekje 1847—1851. Elk jaar heeft dit laatste in Engeland eene meerdere toepassing verkregen.

(20) Zie *Tijdschrift van Nijverheid* XIII p. 468 en *Jaarboekje* 1849, pag. 249.

(21) *Jaarboekje* 1850, p. 332.

(22) Het is bekend, dat na talrijke onderzoekingen in Engeland, eindelijk de eivorm voor de riolen als de doelmatigste en duurzaamste is bevonden. Zie het verslag der Londensche gezondheids-commissie en de verhandeling van Loryet in Jobard's Bulletin de l'Industrie 1848 XIII p. 48, *Jaarboekje* 1849 p. 298.

BUITENLAND.

Engelsche Post.

LONDEN, Vrijdag 22 Augustus (des Avonds).

De baron Bentinck, nieuw benoemd gezant van Nederland aan ons hof, is gisteren hier aangekomen en aan het hôtel Mivart afgestapt.

— De Koninkl. kommissarissen der tentoonstelling, de lord-mayor en vele anderen, die door de Fransche regering naar Parijs zijn genoodigd geweest, hebben aan den Heer Léon Faucher een brief van dankzegging doen ter hand stellen, wegens de genoegens hun in Frankrijk verschaft.

— De groote tentoonstelling is gisteren door 50,482 en heden tot 2 ure namiddag door 14,143 personen bezocht.

— Onder de bezoekers der tentoonstelling trok dezer dagen algemeen de aandacht eene bewoonster van Lapland, die eene lengte had van 7 voet en overigens goed geproportioneerd was.

— De graaf Clare, die gedurende verscheiden jaren gouverneur van Bombay was, is dezer dagen overleden.

— Een zekere Heer Allens heeft een voor het vangen van walvisschen bestemd geweer uitgevonden. Het werpt eene lans, die, nadat zij in het ligchaam van den visch is doorgedrongen, ontploft en alzoo aan het dier eene onmisbaar doodelijke wonde veroorzaakt. Dit geweer weegt 23 pond en drijft met eene gewone lading buskruid de lans op 120 voet afstand 6 voet in den grond.

— In de zuidelijke deelen van Ierland wordt sterk geklaagd over gebrek aan werkvolk; inzonderheid bij den landbouwenden stand wordt deze schaarsheid gevoeld.

— Berigten uit Valparaiso van den 26sten Junij melden, dat het congres op den 1sten was geopend, bij welke gelegenheid de President Bulnes zijne jaarlijksche boodschap had voorgelezen, waarin de toestand van het land als hoogst bevredigend werd voorgesteld. Nopens het verdrag met Peru merkte de President aan, dat sommige additionele bepalingen zouden worden voorgesteld ten aanzien van de schuld van Peru aan Chili, ten einde de wijze van betaling te vergemakkelijken. De inkomsten over het jaar 1850 beliepen eene som van 4,334,314 £, en de uitgaven 3,610,837 £ (daaronder gerekend 305,438 £ welke naar Engeland waren geremitteerd ter betaling van de interest der Engelsch-Chilische leening) dus een batig slot van 723,477 £.

De generaal Flores was te Lima aangekomen, en aldaar met de meeste hartelijkheid ontvangen. Peru was rustig, en de president Echenique was krachtdadig werkzaam tot uitvoering der plannen van zijne voorgangers. Sedert de opening des spoorwegs, was het verkeer tusschen Callao en Lima aanmerkelijk toegenomen.

Berigten uit Midden-Amerika melden, dat de Staten van Nicaragua, San Salvador en Honduras overeengekomen waren, tot het stichten van eene foederale regering en onderhandelingen met de Vereenigde Staten hadden aangeknoopt tot het onderhouden van vriendschappelijke betrekkingen.

De zuidelijke provincien van de republiek Nieuw Grenada verkeerden steeds in zeer ongunstigen toestand, voornamelijk in de districten Popayan, Cali en Buena-Ventura. Panama had zijn voornemen aan den dag gelegd, om zich te verzetten tegen de ten uitvoerlegging van de gedwongen leening van 400,000 £, uitgeschreven door de regering van Bogota, en welke het voorwendsel is tot den opstand van de zuidelijke provincien, nog aangevuurd door de aangrenzende Republiek Ecuador.

— Het gisteren gemelde nopens eene gunstige mededeeling van den Heer Lord, wordt niet bevestigd. Hij berigt alleen, onder dagteekening Laguayra 26 Julij, dat sedert zijn laatsten brief van den 10den, de ministerraad twee of drie zittingen had gehouden tot beraadslaging over de in zijn voorlaatsten brief gemelde overeenkomst. Hij hoopte met de volgende paketboot het resultaat der discussien te kunnen mededeelen.

— Van Haïti wordt gemeld, dat Keizer Faustin I onderhandelingen heeft aangeknoopt met de Dominicaansche republiek. Men twijfelt echter, dat deze stap tot eene vereffening van het bestaande geschil zal voeren, omdat de Dominicanen niets minder verlangen dan eene aansluiting, dat is, onderwerping aan de magt des Keizers.

Duitsche Post.

WEENEN, 21 Aug. Volgens de *L. Z. C.* wordt de Keizer den 28sten te Ischl verwacht. De reis van den vorst naar Verona is onherroepelijk op 10 September vastgesteld, en vermoedelijk zal Z. M. na zijne zamenkomst met den Koning van Pruisen van Ischl derwaarts vertrekken. De Koning van Wurtemberg zal eveneens van Venetie naar Verona gaan.

— Volgens het *Const. Bl. a. B.* is de Oostenrijksche regering geneigd aan Kossuth en zijne medgezellen de vrijheid terug te geven, wanneer zij den Europeschen bodem verlaten.

— De minister van onderwijs heeft alle inspecteurs van gymnasien tot een mondgesprek naar Weenen geroepen.

— Eenige hier wonende protestanten zijn voornemens eene kerkelijke courant uit te geven, gewijd aan de bevordering der belangen hunner geloofsbelijdenis.

— In eenige streken van Galicie hebben bliksem, hagel en overstroomingen groote schade aangerigt.

— De heden door de *Wiener Ztg.* openbaar gemaakte lijst van vonnissen van het krijgsgeregt is buitengemeen groot. Daaronder treft men straffen aan van 12- en 10jarigen vesting-arbeid.

WEENEN, 22 Aug. (*per telegraaf*). Volgens den *Lloyd* van heden, zal de leening waarschijnlijk tegen het einde van September gesloten worden.

BERLIJN, 23 Aug. (*des ochtends*). Men wil weten, dat de onderhandelingen van den minister-president met de Hanoversche ministers betrekking hadden op eene gelijke handelwijze van Hanover en Pruisen bij de bondsvergadering, en ook op de aangelegenheden van het tolverbond tegenover de voorslagen van Oostenrijk, betreffende eene Duitsche tol- en handelsvereeniging.

— Men wil weten, dat Pruisen besloten heeft, bij Denemarken beslissende stappen te doen ter zake van den Sondtol.

— De Koburg-Gothasche regering heeft aan de kamers de bekrachtiging gevraagd van het erf-opvolgingsstatuut, tijdens het huwelijk van Prins Albert met Koningin Victoria vastgesteld.

— De regering heeft bevolen, dat de scholen, welke naar het stelsel van Fröbel waren ingerigt, wegens hare socialistische en atheïstische strekkingen, zouden gesloten worden.

ZWITSERSCHE GRENZEN, 21 Aug. In de geheime zitting van den nationalen raad van eergisteren is beslist, dat tegen het Duitsche tolverbond voorshands geene retorsie-maatregelen zouden genomen worden, doch de onderhandelingen met dat verbond wederom worden opgevat.

FRANKFORT, 22 Aug. De berigten uit Bosnie spreken nog altijd van vervolgingen, welke de Christenen van de zijde der Turken te verduren hebben. Niettegenstaande de goede bedoelingen van Omer Pacha is de Christelijke bevolking aan de grootste verdrukking en mishandeling blootgesteld.

— De Keizer van Rusland zal zich den 27sten September uit Moskau naar Petersburg terug begeven.

— Volgens de jongste berigten zal de Koning van Pruisen den 30sten te Ischl aankomen en daar drie dagen vertoeven. Daar zal nu bepaaldelijk eene zamenkomst van de Oostenrijksche en Pruisische vorsten plaats hebben.

— In goed onderrigte kringen worden de geruchten van een Italiaansch vorsten-verbond zeer in twijfel getrokken. Zulk een verbond is alleen mogelijk, wanneer de Oostenrijksch-Italiaansche staten daarin worden opgenomen, en dit kan niet geschieden, zoolang Oostenrijk er op staat die provincien in den Duitschen Bond te doen opnemen.

— Graaf Thun is van zijn bezoek bij Prins Metternich alhier terug gekeerd.

— De Hertog van Leuchtenberg en zijne gemalin zijn den 19den te Munchen aangekomen.

— De Pruisische Bonddags-gezant, baron v. Rochow, is alhier ten gevolge eener ongesteldheid terug gekeerd. Morgen zal de Heer v. Bismark-Schönhausen als zijn opvolger alhier worden geïnstalleerd, en de baron alsdan in de aanstaande week naar Petersburg vertrekken.

— Te Baden-Baden was het gisteren een feestdag, wegens het verblijf aldaar van den Koning van Pruisen. De Koning ontving eene deputatie van 40 inwoners uit Neufchatel, welke den Koning verzochten, om de regering over het vorstendom Neufchatel weder op zich te nemen.

— Onlangs is de luchtreiziger Tardini uit Modena met zijnen ballon te Kopenhagen opgestegen en na verloop van een uur nabij Malmoe in Zweden nedergekomen.

— De Beduinen hadden in de omstreken van Damascus zich meester gemaakt van een konvooi van 300 kamelen. Zij werden echter op de vlugt gedreven en de kamelen hun weder ontnomen.

Fransche Post.

PARIJS, Vrijdag 22 Augustus.

Er was heden sprake van drie documenten, afkomstig van de drie groote fractien der gematigde partij, nl. de Orleanisten, Legitimisten en Bonapartisten; elk dezer documenten zou niet van belang ontbloot zijn. Het eene is, naar men wil, een nieuwe brief van den Prins van Joinville, welke allen twijfel wegneemt nopens het besluit van den Prins, om elke candidatuur te aanvaarden, welke hem de poorten van Frankrijk zou kunnen openen. De Prins moet daarin verklaren, buiten den grond zijner geboorte niet te kunnen leven. Het andere stuk zoude zijn eene soort van proclamatie van den Heer Berryer, ten doel hebbende, om een einde te maken aan de onderlinge oneenigheid van de legitimistische partij; de Heer de Falloux zoude, naar men wil, de taak op zich nemen, dit stuk door den graaf van Chambord te doen onderteekenen. Het derde eindelijk zoude zijn een artikel, hetwelk morgen door een Elyséesch dagblad, *la Patrie*, zoude worden opgenomen, ten einde het doelmatige te betoogen van een beroep op het volk door den tegenwoordigen President, ingeval van eene nieuwe weigering tot herziening der staatsregeling door de Wetg. Verg., en van de bijeenroeping der kiezers tegen de maand Dec. aanst. Van deze drie documenten schijnt het laatste het meest bepaald karakter te zullen bezitten; het ware echter niet onmogelijk, dat de kwestie daarin niet zóó bepaald op den voorgrond werd gesteld, en het zal in allen gevalle niet dien indruk maken, welke sommigen er van verwachten, aangezien de *Constitutionnel* reeds herhaalde malen zóó ver is geweest in zijne raadgevingen, om niettegenstaande de stemming der vergadering tot een beroep op het volk te besluiten, dat men niet gelooft, dat de *Patrie* verder zal gaan. Aan den brief des Heeren de Berryer wordt weinig geloof gehecht. Men is algemeen van gevoelen, dat de verstandigste partij voor de legitimisten is, om zich te houden aan den brief van Venetie, en zich niet aan eene nieuwe circulaire uit Wiesbaden bloot te stellen. Wat aangaat den brief des Prinsen van Joinville, men acht het allezins waarschijnlijk, dat de Prins in een particulier schrijven de smartelijke gevoelens hebbe uitgestort, welke eene onverdiende ballingschap hem veroorzaakt, waarin hij zich buitendien niet schijnt te kunnen schikken. Doch het is niet waarschijnlijk, dat deze brief geschreven zij als staatkundig manifest. De candidatuur des Prinsen blijft overigens steeds aller gemoederen bezig houden, en wint iederen dag veld.

— De minister van binnenl. zaken moet van verscheidene prefecten uit de maritime departementen het berigt ontvangen hebben, dat men aldaar de zeevarenden tracht over te halen adressen aan den Prins van Joinville te zenden, ten einde hem te doen besluiten zich candidaat te stellen voor het presidentschap, hem in dat geval de stemmen belovende van de bevolking dier departementen.

— Heden heeft, onder voorzitting van den Heer V. Hugo, eene zitting plaats gehad van de permanente commissie der bergpartij. De Hr. Raspail had de functien van secretaris op zich genomen. Men scheen over het algemeen bijzonder tevreden over de berigten, welke reeds uit de departementen van de leden der bergpartij waren ontvangen. Overigens hield men zich bijna uitsluitend bezig met berigten uit het departement van de Ardèche.

— De kiesvereeniging heeft heden in de dagbladen het gerucht tegengesproken alsof zij ontbonden was.

— Men zegt, dat de generaal Cavaignac bepaaldelijk zijne candidatuur ten behoeve van den Heer Carnot zal intrekken.

— De Heer Thiers zal den 5den Sept. aanst. naar Parijs terug keeren en daar blijven tot aan de wederopening van de Wetgevende Vergadering. De staatkundige personen, die de denkwijze van het dagblad *l'Ordre* deelen, wachten zijne terugkomst af, om een besluit nopens de candidatuur van den Prins van Joinville te nemen.

— De *Patrie* van heden verklaart, dat Frankrijk en Engeland volharden in hun protest tegen de inlijving van al de Oostenrijksche staten in den Duitschen Bond.

— Men schrijft van een monster-maaltijd, welke den 25sten dezer maand, den verjaardag van L. N. Bonaparte, zoude gegeven worden. Hierbij zouden de voornaamste leden van de vereeniging *Dix Décembre* tegenwoordig zijn.

— De Prins van Canino, die reeds voor drie geregtshoven zijn proces tegen den burggraaf d'Arlincourt verloren heeft, heeft den moed nog niet opgegeven en op nieuw dezen schrijver van *l'Italie Rouge* vervolgd met het doel, om zijn naam uit dat werk op pag. 87 te doen uitwisschen.

— De generaal op non-activiteit, Jacques Ambert, is benoemd tot grootkruis van het Legioen van Eer.

— De Heer A. Cavaignac, oud-directeur der registratie en domeinen en bloedverwant van den generaal Cavaignac, is in 93jarigen ouderdom overleden.

— Heden kwam op nieuw voor het hof van de Seine in behandeling de zaak van den Heer Lemulier contra de Heeren Forcade en Virmaitre. Er werd geen besluit genomen, maar de zaak tot Woensdag a. s. verdaagd.

— De Heer Mitchell heeft van den minister van binnenl. zaken de vergunning verzocht en verkregen, om zich voor de depêches, over Marseille uit Indie ontvangen, te bedienen van den telegraaf over Parijs naar Calais. Men hoopt op deze wijze met den weg over Triëst te kunnen wedijveren.

— De wekelijksche staat der Fransche bank is niet bevredigend ten opzigte van de handels-transactien. De portefeuille vermindert steeds en het cijfer der doode kapitalen wordt gedurig hooger. De inkas zijnde klinkende munt is vermeerderd met 5,959,631 fr. te Parijs, en is in de bijkantoren met 591,218 verminderd. Zij beloopt een cijfer van 607 millioen. De portefeuille heeft te Parijs 5,102,568 fr. en in de provincien 1,323,074 fr. verloren. Zij bedraagt een cijfer van niet meer dan 99,393,513 fr. De in omloop zijnde billetten zijn met 8,889,800 fr. te Parijs, en 144,100 fr. in de bijkantoren verminderd. De rekening-courant der schatkist is alsnog met 2,479,539 fr. vermeerderd, en beloopt 118,234,994 fr.

— Een brief uit Florence spreekt van de revolutionnaire beweging, welke in Italie heerscht, en van de vrees voor eene insurrectie, in welke men, te regt of ten onregte, wil, dat Engeland de hand hebbe. Hoewel het algemeen bekend is, dat het Engelsche kabinet geene groote sympathie gevoelt voor sommige Italiaansche regeringen, meent men toch, dat het aandeel, hetwelk Engeland in de Italiaansche woelingen zou kunnen hebben, zeer overdreven wordt, en deze veeleer aan andere meermalen vermelde oorzaken zijn toe te schrijven.

Belgische Post.

BRUSSEL, Zaturdag 23 Augustus.

De Koning zal het Luxemburgsche bezoeken en wordt in het laatst van September of het begin van October te Arlon verwacht.

— De kamer van vertegenwoordigers heeft gisteren een grooten stap voorwaarts gedaan in de behandeling der artikelen van het wets-ontwerp betreffende de openbare werken. Zij heeft het onderzoek ten einde gebragt van het gedeelte des ontwerps nopens werken, uit te voeren door maatschappijen met waarborg van interest door het gouvernement, en vervolgens een aanvang gemaakt met het gedeelte, betreffende concessien zonder waarborging van interest.

— De gepensioneerde luitenant-generaal Lambert Nypels, officier van de orde van Leopold en van het Legioen van Eer, oud-opperbevelhebber der burgerwacht van Brussel, vroeger kolonel in Nederlandsche dienst, is in ruim 68-jarigen ouderdom te Brussel overleden.

— Het Nederl. jagt Maasnymph, hetwelk bij den wedstrijd den prijs heeft behaald, is heden naar Nederland teruggekeerd.

— Gisteren is naar Nederland opgezonden de wegens diefstal en misbruik van vertrouwen hier gearresteerde hofmeester van de stoomboot Amicitia.

— De gemiddelde prijs der tarwe op de verschillende markten van het rijk was gedurende de afgeloopene week fr. 16.96, van de rogge fr. 11.66 per mud.

BINNENLAND.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

'sGRAVENHAGE, Zitting van Zaturdag 23 Augustus.

In deze zitting zijn de beraadslagingen gehouden over het ontwerp van wet tot goedkeuring van de artikelen, wettelijke regten betreffende, van het Tractaat van Handel en Scheepvaart, den 24sten Junij 1851 tusschen Nederland en Sardinie te 's Gravenhage gesloten.

De Heer v. RIJCKEVORSEL heeft dat ontwerp bestreden en deze gelegenheid wederom aangewend, om zijne klagten kenbaar te maken over de nalatigheid en werkeloosheid van het departement van buitenl. zaken.

De MINISTER VAN BUITENL. ZAKEN heeft dat ontwerp verdedigd en de klagten van den vorigen spreker wederlegt.

Ten slotte is het ontwerp in omvraag gebragt en aangenomen met eene meerderheid van 27 tegen 5 stemmen. *Tegen* hebben gestemd de HH. d'Ablaing van Giessenburg, v. Heeckeren v. Wassenaar, Borski, Insinger en v. Rijckevorsel.

De vergadering is daarna gescheiden.

— De Kamer zal aanstaanden Maandag, des morgens ten elf ure, weder eene zitting houden, waarin verslag zal worden uitgebragt over de overige, bij de Kamer nog aanhangige ontwerpen van wet.

AMSTERDAM, Zondag 24 Augustus.

Van regeringswege is verzonden, om aan de belanghebbende kamers van koophandel en fabrieken te worden medegedeeld, een besluit der Badensche regering, van 26 Julij jl., waarbij de prijzen van vervoer van goederen langs den Badenschen spoorweg, ook opzigtelijk hetgeen langs den Rijn naar Heidelberg en Manheim komt, nader geregeld en gedeeltelijk verlaagd zijn geworden.

Eergisteren was het vijftig jaar, dat de Wel Eerw. en Zeer Gel. Heer Josué Teissèdre l'Ange, rustend predikant bij de Waalsch-Gereformeerde gemeente alhier, zijne betrekking als schoolopziener van het 1ste en het voormalige 8ste (nu 10de en 11de) district van Noord-Holland had vervuld; gedurende die halve eeuw heeft de Heer l'Ange aan eene meer dan gewone kennis van zaken in het lager schoolwezen, eene warme belangstelling, eene onvermoeide en afgebrokene werkzaamheid in zijnen werkkring gepaard; geen wonder dan ook, dat de afdeeling Amsterdam van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap zich verpligt achtte, reeds in Mei jl. de onderwijzers en onderwijzeressen in de genoemde districten opmerkzaam te maken op het naderende tijdstip, en daarbij den wensch te kennen gaf, dat, ten blijke van de erkenning en waardering van al hetgeen door den waardigen schoolopziener is en nog wordt verrigt, een welgelijkend afbeeldsel van hem wierd vervaardigd, waarvan ieder, die tot de bestrijding der kosten zou bijdragen, een exemplaar zou ontvangen, terwijl één exemplaar, in eene lijst omvat, den Heer l'Ange als hulde zou worden aangeboden. De commissie, die voor die zaak was gevormd, bestaande uit de Heeren F. Nout, D. W. Bosch Dz., W. P. Cox, A. H. Kooijker, P. la Seur, M. Vos en J. Berkhout, alle schoolonderwijzers ter dezer stede, mogt al spoedig krachtige deelneming ondervinden. Ongeveer 250 onderwijzers en onderwijzeressen stortten met liefde hunne bijdragen, ter bereiking van een zoo schoon doel, dat thans werd verwezentlijkt. Ten $2\frac{1}{2}$ ure vereenigde zich de commissie en de deelnemers in een der lokalen van het logement de Zwaan, op den Nieuwendijk, alwaar een half uur later de Heer Teissèdre l'Ange met zijne echtgenoot, binnengeleid door eene commissie, verscheen, en door den voorzitter met eene gepaste toespraak werd begroet. Daarop werd het portret, dat in de zaal reeds prijkte, den gevierden grijsaard aangeboden, en getroffen door de hem bewezen hulde, ontving de edele man dit bewijs van erkentelijkheid en achting van zoo velen, in wier personen en verrigtingen hij zooveel belang stelt, en antwoordde op eene wijze, hem en zijnen vereerders ten volle waardig. Een toast werd vervolgens op den Heer l'Ange uitgebragt, die, nadat de vergadering met diep gevoel het laatste vers van Ps. 134 had gezongen, de zaal verliet, terwijl het feestvierend gezelschap nog eene poos bijeen bleef, onder een aangenaam en vriendschappelijk gesprek. Het portret, zeer wel gelijkende, is naar eene teekening van den Heer J. W. Pieneman, gegraveerd door den Heer J. Sluijter, en heeft tot onderschrift: Aan den schoolopziener J. Teissèdre l'Ange, 1801, 22 Augustus 1851. De onderwijzers en onderwijzeressen in het 1ste en het 8ste district van Noord-Holland. Ieder der deelnemers heeft, zoo als het plan was, een exemplaar er van ontvangen.

Met bijzondere belangstelling hebben wij vernomen, dat de vermaarde opera-zangeres Mw. Rossi-Caccia alhier aangekomen is en dat zij op hare doorreis ééne voorstelling in den Hoogduitschen schouwburg alhier zal geven, vermoedelijk Woensdag e. k.

Men meldt ons uit Rotterdam, dat zich de vermaarde jeugdige toonkunstenaars de HH. F. Coenen, violist van Rotterdam, en E. Lubeck, pianist van 's Hage, in den loop der volgende week naar Engeland zullen begeven, ten einde op 2 Sept. e. k. per stoomboot van Southampton naar St. Thomas te vertrekken. Zij zijn voornemens gedurende eene kunstreis van drie jaren in Amerika onderanderen te bezoeken New-Grenada, Peru, Chili, Bolivia, Brazilie enz. Mogt hun togt gelukkig zijn, zoowel in hun belang, als ter uitbreiding van Neêrlands kunstroem!

Blijkens eene opgave van den handel op China onder Nederlandsche vlag over het jaar 1850 heeft de invoer plaats gehad met 39 schepen, metende 14,823 tonnen, tegen 21 in het jaar 1849. Van deze 39 schepen waren 25 Nederl. en 14 Nederl. Indische. Zij bragten aan voor eene gezamentlijke waarde van 992,384 sp. m., zijnde 24,107,76 sp. m. meer dan in 1849. De uitvoer had plaats insgelijks met 39 schepen, metende 14,319 tonnen, tegen 16 in 1849. De gezamentlijke waarde der uitvoeren bedroeg een cijfer van 965,931 sp. m., zijnde 134,401,15 meer dan in 1849.

---

* 's GRAVENHAGE, 23 Aug. De Kies-vereeniging *Regt voor allen*, te 's Gravenhage, heeft in hare vergadering van 22 Aug. benoemd hare Katholijke kandidaten voor den Stedelijken Raad, ten getale van *tien*, te weten (Alphabetisch gesteld) de Heeren: W. G. G. van den Berg, E. P. Borst Phzn., H. E. F. Graaf Duchastel, S. J. Knaapen Jzn., J. Pauwels Wzn., J. A. de Sonnaville, C. J. Schiefbaan, P. J. Tieleman, Baron E. B. Wittert van Hoogland en J. H. M. Weve. De overige vijf en twintig *niet Katholijken* zullen eerst dan worden verkozen, wanneer het bekend zal zijn, welke personen bij alle andere kies-vereenigingen, de meeste kans hebben van benoemd te worden, ten einde zooveel mogelijk verlies van stemmen te voorkomen.

---

* 's GRAVENHAGE, 24 Aug. In de residentie is aangekomen de Hr. J. C. van Rijneveld, kolonel en chef van de artillerie in Neerl. Indie, die heden door Z. M. den Koning in een bijzonder gehoor is ontvangen.

— De Heer Commissaris des Konings in de provincie Zuid-Holland, zal aanstaanden Dingsdag de stad Gouda bezoeken en ten 11 ure op het raadhuis aldaar audientie verleenen, waarna Z. H. E. G. de onderscheidene aldaar bestaande inrigtingen, stedelijke scholen en kerken met een bezoek zal vereeren.

— Gisteren avond heeft de pachter van het groot stedelijk badhuis te Scheveningen, de Heer J. de Wit, ter veraangenaming van de vele badgasten, die zich aldaar bevinden, een groot bal gegeven, dat door vele leden van het corps diplomatique en vele ingezetenen der residentie werd bijgewoond en dat algemeen heeft voldaan.

— In de residentie is aangekomen de Prins en Princes Dimitzy Schakhovoky, met gevolg, komende van Petersburg, die zich vervolgens hebben begeven naar het groot stedelijk badhuis te Scheveningen, om er de baden te gebruiken.

LEYDEN, 23 Aug. Wij vernemen, dat in eene vergadering van den breeden kerkeraad der Ned. Hervormde gemeente van gisteren avond, is overwogen het antwoord der regering, op het voorstel van genoemden kerkeraad, betreffende drie punten in ons Nommer van Maandag 11 Aug. vermeld, en waarvan de raads-commissie in haar verslag het derde punt »een verzoek om aanwijzing te doen van de bestemming der fondsen van het Huiszittenhuis" had voorgesteld van de hand te wijzen.

Het besluit van den breeden kerkeraad is met algemeene stemmen geweest, dat men, met de tegen dat punt door den raad gemaakte bedenking, genoegen zou nemen, zullende nu verder aan eene gemengde commissie uit beide collegien de eindregeling der zaken worden opgedragen, zoodat de geheele afdoening spoedig mag worden te gemoet gezien. Wij vertrouwen, dat er nu door geene der partijen, meer zwarigheden zullen worden geopperd, welke die geheele en spoedige eindregeling dier zaak in den weg zouden staan. *(L. C.)*

GOUDA, 23 Aug. Naar wij vernemen is door een der raadsleden aan den stedelijken raad dezer stad ingediend een voorstel tot de oprigting van eene Korenbeurs binnen deze stad. Een afschrift van het voorstel is aan de kamer van koophandel en fabrieken ingezonden en wij vleijen ons, dat zij het moge ondersteunen en de stedelijke Raad het in rijpe overweging neme. *(G. K.)*

NAARDEN, 18 Aug. Heden werd alhier voor het eerst de zitting van den Gemeenteraad in het openbaar gehouden tot het opnemen der Gemeente-rekening en Bijlagen over de dienst van het jaar 1850, waar uit bleek, dat over dat jaar het laatste gedeelte der aanzienlijke schuld, die ten laste dezer stad bestond, geheel is gekweten, en die rekening zelfs sluit met een batig slot van *f* 2199.55. *(Gooil.)*

---

* VEUR, 23 Aug. Heden middag heeft H. M. de Koningin weder een bezoek op het instituut Noorthey afgelegd, ten einde den Prins van Oranje te bezoeken. De gezondheidstoestand van H. M. schijnt zeer voldoende te zijn.

---

* HEERENVEEN, 23 Aug. Hier en daar in Friesland hebben zonderlinge handelingen plaats omtrent de kiezers-vergaderingen, die moeten strekken, om de verkiezing der gemeenteraden te bevorderen. Hier worden die vergaderingen op eene geheimzinnige wijze uitgeschreven, belegd of daargesteld; elders bezigt men aanmatigende middelen, om zekere partij met geweld te doen slagen in hare bedoelingen; en op andere plaatsen leidt de een den ander om den tuin. De noodige eensgezindheid schijnt te ontbreken, en het is daarbij, alsof men meer eene zekere partij op het oog heeft, dan wel de waarachtige belangen der gemeente. Wat de uitslag zal worden, zal de tijd ons nader leeren. Eene zaak is zeker, zoo men niet op zijne hoede is, en elkander verstaat, zullen de gevolgen noodlottig zijn.

---

* 's HERTOGENBOSCH, 23 Aug. Gisteren namiddag om 5 ure is op het kasteel te Loon-op-Zand in den ouderdom van ruim 72 jaren overleden, de nestor der griffiers van de Provinciale Staten, Jhr. Franciscus Xaverius Verheyen; hij werd geboren op dat kasteel den 11den Febr. 1779, hij was drossaard van het vrije graafschap Bokhoven in 1804, kwartierschout van het 2de kwartier in het departement Brabant in 1808, jagtofficier en kwartierdrost te Breda in 1809, *lid der commissie voor de zaken van Holland te Parijs* in 1810, commissaris voor de achterstallige rekeningen van de gemeenten in het departement van de Monden van den Rijn in 1812, lid der commissie over de gevangenissen in hetzelfde jaar, *Commissaris van Z. K. H. den Heer Prins van Oranje* over het arrond. Breda in 1813, *Griffier der Provinciale Staten van Noord-Brabant* den 29sten Aug. 1814 (herbenoemd in die betrekking door de Staten in 1850), Ridder der Orde van den Ned. Leeuw in 1820, lid der ridderschap van Noord-Brabant in 1832, president der commissie tot aanmoediging en ondersteuning van de gewapende dienst voor het district 's Hertogenbosch, sedert de oprigting, terwijl hij daarenboven nog de eervolle onderscheiding genoot in den jare 1808 benoemd te worden tot Broeder van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap, opgerigt in 1318 te 's Hertogenbosch, van welke broederschap hij in 1837 Proost werd; het genootschap van kunsten en wetenschappen in Noord-Brabant telde hem eveneens onder zijne bestuurders. — Vele en gewigtige diensten bewees de waarlijk ijverige man aan zijn gewest in het bijzonder en aan zijn vaderland in het algemeen, welke diensten algemeen zijn erkend en bijzonder die, welke hij tijdens de onlusten met Belgie in 1830 en 31, toen hij, door zijn beleid en ijverige pogingen veel tot het behoud der rust en orde bijbragt, eervol aangeteekend. Zijne minzaamheid en vaardige hulp, aan elk die zulks verlangde, bewezen, deden hem hoog in de schatting zijner medeburgers staan; hij wordt dan ook door hen opregt betreurd. Zijne familie verliest in hem een zorgvuldig en liefderijk vader.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND. Van 18 tot 23 Aug. Getrouwd 49 paren; Geboren 140; doode Zonen 8; dito Dochters 7; Overleden 81; elders overleden en alhier ingeschreven 11. Totaal sedert 1 Jan. 1851: Getrouwd 1542 paren; Geboren 5623; Overleden 4147; Levenloos aangegeven 355. Elders overleden en alhier ingeschreven 196. Aan de Kinderziekte overleden van 1 Jan. tot heden 114.

HANDELSBERIGTEN.

ROTTERDAM, 23 Aug. Uit de eerste hand zijn verkocht 148/4 kisten fine flowery Pecco Thee, Lively, N°. 68 en 88, tot 135 c.

LEYDEN, 23 Aug. Boter van *f* 28 tot *f* 32.

LEEUWARDEN, 22 Aug. Van *Tarwe* was de handel heden van zeer weinig belang. Verkocht 120, 122 ℔ knappe *f* 6.20.30.40. — *Rogge* aan benoodigden tot ongeveer vorige prijzen met iets meer kooplust, als 120, 122, 123 ℔ jarige *f* 5.40.60.70 en 123 ℔ nieuwe *f* 5.80.85 n. kwal. — N. Winter *Garst:* 102, 104 ℔ dito *f* 4.10.15.20. — Van N. *Haver* wederom eenige partijtjes ter veil, welke tot de laatste notering werden genomen. — Van *Koolzaad* bedroeg de aanvoer p. m. 700 a 800 lasten, welke in den beginne op ongeveer de vorige prijzen werd gehouden, doch geene koopers vonden. Toen echter later de houders tot lagere prijzen meer genegen begonnen te worden, animeerde wederom de vraag en werden de puiks puike partijtjes van *f* 9.70 tot *f* 9.80.90 *f* 10.10 meestal aan onze olijslagers verkocht. Voor verzending bepaalde de vraag zich meestal in de prijzen van *f* 9.40.50 tot 9.60 terwijl de geringere soorten van *f* 8.75 tot 9.25 redelijk goed van de hand gingen; de zaden waren over het geheel niet zoo goed als die der vorige week, en hetzelve schijnt door den in den beginne dezer week, gevallen regen nog al geleden te hebben. — Van N. *Lijnzaad* waren ook eenige klusjes ter veil, over het geheel vrij droog, doch ligt van gewigt en welke tot geheim gehouden prijs aan olijslagerij werden verkocht. — *Boter f* 31.

GRONINGEN, 22 Aug. *Tarwe* met weinig handel prijsh.: 123 a 127 ℔ o. roode *f* 7.10 a 80; 120 a 127 ℔ Ommel. dito *f* 6.15 a *f* 7.10; 120 a 127 ℔ Old. dito *f* 5.85 a *f* 6.75; 120 ℔ Ommel. witte *f* 6.30 a 50. — Oude en n. *Rogge* ruim prijsh., doch hoezeer bij gerijven 5 c. meer bedongen is, werd bij partij niet meer dan de vorige koers geboden: 120 a 123 ℔ n. Inl. *f* 5.45 a 5.75; 120 a 123 ℔ j. en Pruis. *f* 5.35 a 65. — *Boekweit* bij gerijven als voren: 113 a 116 ℔ grijze Zand *f* 4.85 a 5.15; 110 a 113 ℔ Veen *f* 4.10 a 4.40. — *Garst* niet driftiger en de nieuwe zelfs iets lager afgegeven: 103 a 107 ℔ n. winter *f* 4.30.35 a 60.65; 107 a 110 ℔ j. Knobbe *f* 4.10 a 40. — *Haver* als genoteerd alleen bij kleinigheden: 78, 82 a 85 ℔ dikke Brouw *f* 3.15 a 45; 65, 68 a 72 ℔ witte Voer *f* 2.65 a 95; 65, 68 a 72 ℔ zwarte Voer *f* 2.40 a 75. — *Paardenboonen f* 5.20 a 50, alleen bij gerijf aan benoodigden. — Van het *Koolzaad*, dat de vorige marktdag onverk. gebleven was, is vrij wat gezolderd en van de markt terug getrokken, zoodat, met hetgeen op nieuw is aangevoerd, er in het geheel ruim 1000 last ter veil geweest zal zijn. Met uitzondering van de beste Ommelander partijtjes, waarvoor al dadelijk eenige vraag bestond, waren koopers bij het begin der markt geretireerd, dat later wat aanwakkerde, en zal nog ongeveer de helft van den aanvoer slepende verk. zijn, aan Olieslagers en ter verzending, tot prijzen van *f* 9.25 a *f* 9.85, terwijl het puikste Ommel. tot aan *f* 10 en zeer enkeld ook nog iets meer heeft opgebragt. — *Raapolie f* 31. — *Raapkoeken f* 63. — *Boter f* 22.50.

ANTWERPEN, 23 Aug. Van gep. Aracan Rijst werden heden ca. 700 b. verhandeld.

HAVRE, 21 Aug. *Katoen* was heden zeer geanimeerd en ca. 2500 b. werden tot hooger gestemde prijzen verhandeld; zeer ord. Louisiana 82.50 a 83 fr.; gemeen dito 74.50 en 75. — *Indigo* met voortdurende vraag, men heeft weder 47 k. Beng. van 8.70 a 9 fr. verkocht.

HAMBURG, 22 Aug. *Koffij* zeer vast en zelfs heden bij levendige vraag iets aangenamer. De verkoopen sedert acht dagen bestaan uit 13,000 b. Rio en Santos tot $3\frac{5}{8}$ a $4\frac{1}{8}$ sch., 1500 b. Laguayra van $4\frac{1}{8}$ a 6 sch., 500 b. Dom. van 4 a $4\frac{1}{4}$ sch., 400 b. Oostind. (directe invoer) tot $4\frac{3}{8}$ sch. en 160,000 ℔ Portorico tot $4\frac{7}{8}$ a $5\frac{1}{4}$ sch. — *Ruwe Suiker* ferm prijshoudend, ofschoon de omzet slechts matig was en zich bepaalde tot 800 k. bruin en geel Havana van 14 a 17 mb. — *Rijst:* Eene partij van 3000 b. ongep. Java Tafel, werd uit de eerste hand afgedaan tot onbekend gebleven prijs. — *Katoen* was heden geanimeerd, ca. 400 b. Noord-Amerik. werden tot ruim $\frac{1}{4}$ sch. hoogere prijzen verkocht. — *Huiden* onveranderd vast. Uit de eerste hand zijn in de laatste acht dagen verkocht 1464 st. Montevideo en 9000 st. nat. gez. Rio Grande. — *Tabak:* De verkoopen uit de eerste hand bestonden in deze week uit 42 cer. Havana, 2921 p. Portorico, 2167 can. Varinas en 1000 can. dito in Rollen tot vaste prijzen. — *Indigo* vaster. Vooral Beng. en Madras-soorten. — Van *Peper* zijn ca. 1000 b. meest ter verzending genomen, de stemming voor het artikel is beter. — *Piment* meer aangeboden. — *Krenten* iets flaauwer, voor 91 v. heden in veiling werd 7 a 14 mb. n. kw. besteed. — *Amandelen* op nieuw ruim 1 mb. hooger. — *Raapolie* gold heden in loco 21.2 a 21.4; op levering in Oct. en Mei met veel handel, Oct. 21.2 a 21.4, Mei tot 21.4 a 21.6. — Van *Lijnolie* op levering werd eene kleine partij tot 22.8 afgedaan. — *Traan* onveranderd. — *Talk:* Voor Petersb. Zeepe werd 21.8 besteed. — Van bruine Amerik. *Harst* werden 800 v. op levering verkocht. — Banca *Tin* met $8\frac{1}{2}$ betaald en thans op $8\frac{3}{4}$ sch. gehouden. — *Granen* bij geringe voorraden en onbeduidende vraag vast, doch zeer stil.

PETERSBURG, 16 Aug. In den handel was het deze week stil; alleen in *Talk* was veel beweging, evenwel niet ter verscheping, doch onder speculanten. De prijs was gisteren reeds op 123 R. gestegen, ging echter later weder op 117 R. terug. — Naar *Potasch* toonde zich iets meer vraag, waardoor de prijzen stegen op 72 R. — *Lijnzaad* blijft begeerd en er worden hoogere prijzen bedongen. Men noteert 23 a 31 R. n. kw. — *Granen:* Haver hooger gehouden; Rogge werd voor Zweden met 4 a $4\frac{1}{2}$ R. Z. betaald.

RIGA, 16 Aug. Voor 117, 118 ℔ Koersche *Rogge* werd weder 65 R. besteed; 115, 116 ℔ jar. bedong $58\frac{1}{4}$ R. Z. — Van *Haver* zijn 50 l. tot 57 R. verhandeld. — *Hennep* met geringe vraag, Marine-rein tot 94 R. gedaan. — *Slag-Lijnzaad* 108, 110 ℔ bedong $25\frac{1}{2}$ a $27\frac{1}{2}$. — Van *Hennepolie* zijn ca. 400 Berk. tot 40 R. Z. voor Petersb. rekening genomen.

LONDEN, 22 Aug. *Koffij* met weinig vraag, goed ord. native Ceylon kan men thans koopen tot 40 sh. a 40.6. Plantage zoowel als vreemde soorten zeer lusteloos. — *Thee* stil; ord. Congo wordt tot 10 p. aangeboden. — *Ruwe Suiker:* W. I. soorten blijven gedrukt, men heeft heden slechts 424 v. afgedaan. Bruin en blond inferieur zijn 6 p. lager. Van Mauritius zijn 4400 z. in veiling verkocht van 33 a 37 sh. voor blond en 29 a 33 sh. voor bruin. Voor Beng. werden vaste prijzen besteed: 1200 z. zijn in veiling opgeruimd van 37.6 a 41 sh. voor gemeen en goed Benares; 47 sh. voor wit en 43 sh. voor blond. Vreemde soorten stil. — *Rijst* flaauw. — *Peper* stil doch prijsh.; 400 b. Singapore bedongen $3\frac{1}{4}$ a $3\frac{3}{8}$ p. — *Piment* onveranderd. — *Talk* 38.6.

LONDEN, 22 Aug. Van inlandsche Tarwe was heden slechts weinig aangevoerd, doch van vreemde was eene buitengewoon groote hoeveelheid ter markt, zoodat de prijzen van ll. Maandag zich niet dan met moeite konden souteneren. Garst weinig gevraagd. Haver niet zoo gemakkelijk te plaatsen. Boonen en Erwten onveranderd.

LIVERPOOL, 21 Aug. De omzet in Katoen beloopt heden tusschen de 8- en 9000 b.; de markt sluit zeer vast.

Den 22sten. Heden zijn tot vast gesouteneerde prijzen 8000 b. in andere handen overgegaan.

VALPARAISO, 25 Junij. *Geraffineerde Suiker:* Er zijn 5000 v. Hollandsch gestampt en Engelsch gearriveerd en de houders vragen 18 a 19 rls.; tot eerstgenoemden prijs hadden eenige verkoopen plaats. — *Salpeter* is tot 18 rls. gevraagd, doch zonder handel uit gebrek aan verkoopers. — *Huiden* schaarsch, de goede Barraca soorten gelden $10\frac{1}{2}$ d. en droog gez. 9 d. per centenaar aan boord. — *Cacao* niet aan de markt en is zeer schaarsch te Goaquil, men noteert op 5.25 a 5.50. — *Koper* rijzende en gezocht, men heeft besteed 14.50 a 15 d. — *Vrachten* naar Europa verkeeren in een volkomen staat van stagnatei; op zijn minst zijn 15,000 tonn. Engelsche vlag disponibel, behalve een groot aantal schepen van andere vlag. Men onderstelt dat binnen een of twee maanden eene reactie zal plaats hebben, daar de lage vrachtprijzen de speculatie zullen moeten opwekken, om producten naar Europa de expedieren. Guano naar de Vereenigde Staten 10 pr. ton. Koper naar Liverpool 2 £ 5. San Francisco 8 a 10 d. pr. ton. — *Wisselkoers:* op Londen 45 p. op 60/d., Hamburg 40 sh.

Fondsen en Beurstijdingen.

BERLIJN, Vrijdag 22 Aug. Pr. Schuldb. 5 pCt. 107; Dito $4\frac{1}{2}$ pCt. 10[illegible] Dito Bank-Actien $101\frac{1}{4}$; Rusl. Londen 5 pCt. $112\frac{1}{4}$; Dito $4\frac{1}{2}$ pCt. $101\frac{1}{4}$; D[illegible] Stieglitz 4 pCt. $94\frac{1}{2}$; Dito Poolsche 4 pCt. $84\frac{3}{4}$; Pools. Loten v. 300 fl. 1[illegible] Dito v. 500 fl. $84\frac{1}{4}$.

Weinig affaire, vaste beurs.

FRANKFORT, Vrijdag 22 Aug. Metall. 5 pCt. $80\frac{5}{8}$; Dito $4\frac{1}{2}$ pCt. 70[illegible] Dito in Zilver 5 pCt. $84\frac{1}{2}$; Bank-Aktien *f* 1238; Holl. Integr. $2\frac{1}{2}$ pCt. 5[illegible] Belgie $4\frac{1}{2}$ pCt. $94\frac{5}{8}$; Spanje Ardoins 5 pCt. $15\frac{5}{8}$; Dito Binnenl. 3 pCt. 35[illegible] Bad. Loten v. 35 fl. $35\frac{5}{8}$. — Wissel: Amst. k. z. $100\frac{5}{8}$.

Oostenr. en Spaansche 3 pCts. iets flaauwer.

BREMEN, 22 Aug. Amst. k. z. $130\frac{1}{4}$; 2/m. $129\frac{1}{4}$.

LONDEN, Vrijdag 22 Aug. Consols kontant $96\frac{3}{8}$ a $\frac{1}{2}$; Dito op [illegible] $96\frac{1}{2}$ a $\frac{5}{8}$; Braz. 90 a 92; B.-Ayres 53 a 55; Denem. 3 pCt. $77\frac{1}{2}$ a $78\frac{1}{2}$; D[illegible] 5 pCt. $104\frac{1}{2}$ a $105\frac{1}{2}$; Russen $4\frac{1}{2}$ pCt. $101\frac{7}{8}$ a $102\frac{1}{8}$; Mexik. $28\frac{7}{8}$ a 29; V[illegible]nezuela 3 pCt. 30 a 32; Dito Uitg. 11 a 12; Grenada $1\frac{3}{4}$ pCt. 15 a [illegible] Dito Uitg. $3\frac{1}{2}$ a 4; Ecuador $3\frac{3}{8}$ a $\frac{5}{8}$; Peru 5 pCt. $90\frac{3}{4}$ a $91\frac{1}{4}$; Dito Uitg. [illegible] a $\frac{1}{2}$; Holl. $2\frac{1}{2}$ pCt. $59\frac{3}{4}$ a 60; Dito 4 pCt. $92\frac{3}{4}$ a $93\frac{1}{4}$; Dito Rijnspoorw[illegible] $4\frac{3}{4}$ a $\frac{1}{2}$ £ disc.; Spanje 5 pCt. $21\frac{1}{8}$ a $\frac{1}{4}$; Dito Passive $5\frac{5}{8}$ a $\frac{7}{8}$; Dito 3 pCt. 3[illegible] a $38\frac{5}{8}$; Portug. 4 pCts. $32\frac{1}{4}$ a $\frac{3}{4}$. — Wissel: Amst. k. z. *f* $11.16\frac{3}{4}$ a $17\frac{1}{4}$; D[illegible] 3 m. *f* $11.18\frac{1}{4}$ a $\frac{1}{2}$.

De Engelsche fondsen waren $\frac{1}{8}$ pCt. flaauwer door eenige weinige ko[illegible]tante verkoopen. Spoorweg-Actien vast. Er is een faillissement in d[illegible] Oost-Indischen handel, de firma Fraser en Lightfoot, hun passief wo[illegible] op £ 50,000 begroot. Van vreemde fondsen waren Spaansche zeer v[illegible] en Mexik. $\frac{1}{4}$ pCt. hooger door Inkoopen op speculatie. De overige he[illegible]ben niet gevarieerd.

Volgens de officiële prijscourant is gedaan: 5 pCt. Denem. a $104\frac{1}{4}$; Mex[illegible] 29, $\frac{1}{8}$, $28\frac{7}{8}$; Peru 91; $4\frac{1}{2}$ pCts. Russen $102\frac{1}{8}$; 5 pCts. Sardinie $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ dis[illegible] 5 pCt. Spanje $21\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$; 3 pCts. Dito $38\frac{1}{8}$, $37\frac{7}{8}$; 4 pCts. Holl. $92\frac{7}{8}$, 93.

ANTWERPEN, Zaturdag 23 Aug. Levendige affaires in Oostenrijksc[illegible] fondsen, welke op nieuw hooger waren en $81\frac{1}{4}$ a $\frac{1}{2}$ blijven. De overig[illegible] fondsen hebben weinig gevarieerd. De $2\frac{1}{2}$ pCts. Belgische blijven 51[illegible] 5 pCts. Spanje $15\frac{7}{16}$ en 3 pCts. Dito $35\frac{1}{4}$ p.

ROTTERDAM, Zaturdag 23 Aug. Werk. Sch. $2\frac{1}{2}$ pCt. $58\frac{3}{4}$; Dito 4 p[illegible] $90\frac{1}{2}$; Handelm. 109; Spanje Ard. 170 £ $15\frac{9}{16}$; Dito Binnenl. 3 pCt. $35\frac{11}{16}$ Ard. Coup. $8\frac{5}{16}$; Rusl. nieuwe $4\frac{1}{2}$ pCt. $99\frac{7}{8}$.

Scheepstijdingen.

ROTTERDAM, 23 Aug. Volgens particulier berigt van kapt. de Wit, voerende het schooner kofschip Mexico, te Savanilla aangekomen, dac[illegible] hij spoedig van daar naar Carthagena te vertrekken en van daar met een lading verfhout, huiden, enz., de terugreis naar Rotterdam aan te neme[illegible] zijnde alles wel aan boord.

Naar luid van particulier berigt van Fernando-Po, zoude kapt. W. v. d[illegible] Hoeven, voerende het brikschip St. George de la Mina, na Prince's eilan[illegible] te hebben aangedaan, weldra langs de Goudkust de terugreis naar Rotterdam aannemen, met eene volle lading palmolie, eenig ivoor, en[illegible] Alles was wel aan boord. Op order van den gouverneur van het eilan[illegible] Fernando-Po, waren aan boord van genoemde brik 3 man der equipag[illegible] van het Nederlandsch barkschip Decima, kapt. Baak, geëmbarkeerd, te einde ter zake van rebellie naar Nederland te worden opgezonden.

BINNENGEKOMEN.

TEXEL, 23 Aug., W. Z. W.; Prins, Drie Vrienden, Batavia. - de Vrie[illegible] Anna Sophia, Londen. - Sluiter, Jacomina, id. - Koning, Zeldenrust, Sunderland. - Kremer, Goede Verwachting, Midlesbro'. - Teliethaus, Unol[illegible] Billy, id. - Ekman, Minne, Christinastad. - Winther, Alpha, Drammen.

VLIE, 22 Aug., W. Z. W.; Sap, Vriendschap, Hartlepool.

HELVOETSLUIS, 23 Aug., West; Cleve, Lourens Koster, Batavia. Noel, Creighton, Bahia. - Heppel, Resolution, Havana. - Hoek, Oberon Archangel.

Bij GGUDSTAART, 21 Aug.; Barry, Alkmaar, Bat. n. Rott. - Achenbach, Johanna Cornelia, id. n. id.

QUEENSTOWN, 20 Aug.; Hoff, Vriesland, Smirna.

GIBRALTAR, 6 Aug.; Jonker, Sallandt, Galatz n. Queenstown.

HAMBURG, 21 Aug.; de Boer, Engelina Helena, Memel. - Zwieting Petrus Horrens, Methil. - Scholten, Elsina Cath., Londen. - Klofkorn Vr. Marg., Amst.

WARNEMUNDE, 21 Aug.; Kwakenburg, Wilhelmina, Hull.

PILLAU, 19 Aug.; Mellema, Jonge Tjalling, Hamburg.

MEMEL, 17 Aug.; Jpnker, Antina, Hamburg.

BOLDERAA, 16 Aug.; Weering, Gezina, Rott. - Wijkmeijer, Gezina, Hamburg. — 17 Aug.; Naatje, Jan Steen, Rott.

UITGEZEILD.

TEXEL, 23 Aug., W. Z. W.; Manning, Lion (S.), Londen. - v. Duin, Hoop, Hull. - Lorentsen, Wenskabet, Drammen. - Christensen, Robert Peel, id. - Hovgaard, Elisabeth Catharina, id. - Holst, Twee Zusters, id. - Draijer, Wormerveer, op Avontuur.

VLIE, 22 Aug., W. Z. W.; Connon, Gloucester, Sunderl. - Heikema, Emelie, Petersburg. - Ekens, Elisabeth Johanna, id. - Steffens, Alida Maria, Riga. - Lijdersen, Argo, Drammen. - Lorendsen, Skulda, id. - Smith, Frederikke, id. - Ohre, Norske Bonde, id. - Jacobsen, Emanuel, id. - de Jong, Goede Verwachting, Frederikstad. - Duin, Jantina Frouwina, Hamburg. - Goedkoop, Hendrikje, id. - Boon, Jacoba Hazewinkel, op Avontuur. - Mulder, Jonge Hendrik, id.

HELVOETSLUIS, 23 Aug., West; Goutard, Rotterdam (S.), Havre. - Brose, Curonia, Libau. - Jensen, Eenige Sodstre, Drammen.

BRIEL, 23 Aug., West; Harding, Magritha, Riga. - de Boer, Margaretha, op Avontuur. - Bruggeman, Nina Burhoven, id.

QUEENSTOWN, 20 Aug.; Cuthbert, Runo, Amst.

BORDEAUX, 20 Aug.; Laporte, Patrie, Bat. - Wortelboer, Amsterdam, Amst.

BREMERHAVEN, 21 Aug.; Wolkammer, de Eenige Broeder, Stettin. - Sikkama, Eeltje, de Oostzee.

TRAVEMUNDE, 21 Aug.; Zeven, Elsina, Jantina, de Oostzee.

WARNEMUNDE, 21 Aug.; Swiers, Anna Maria, Londen.

MEMEL, 18 Aug.; Helmers, Stad en Lande, Harl. - Tiktak, Jantina Fennechina, Amst. - Potjor, Dankbaarheid, Dundee. - Alberts, Gezina Jantina, Wells.

BOLDERAA, 14 Aug.; Dik, Jantina Annechina, Elseneur.

KROONSTAD, 13 Aug.: de Jange, Hendrik, Memel.

Rivierberigten.

In lading liggende Schepen:

N. Urmetser, Frankfort N°. 7, n. Straatsburg. - P. J. J. Balk, Vrouw Rebecca, n. Wesel. - E. Hilger, Eendragt, n. Keulen. - C. Meyer, Harmonie, n. Mannheim. - J. L. Arera, Oudine, n. Duisburg. - W. Wientjes, Niederrein N°. 2, n. Dusseldorp, Neuss en Urdingen. - J. Kreytenberg, Cöln N°. 11, n. Keulen. - F. Baumans, Jonge Pauline, n. Mainz.

ARNHEM, 23 Aug. Stand der rivier 3 el 3 p. 6 d.

KEULEN, 23 Aug. Rijnhoogte 13 vt. 11 d. Rijnl. (14 vt. 7 d. Keulsch).

Carga-Lijsten.

HAMBURG.

BATAVIA, Volum, Raleigh: 4970 b. Rijst, 479 can. Suiker, 17 v., 40/1 10/2 legg. Arak, Ross Vidal en C°.

BAHIA, Selkirk, Andes: 370 k., 63 z. Suiker, F. J. Tesdorpf en Z.

BAHIA, Barnes, Manchester: 222 k., 110 z. Suiker, F. J. Tesdorpf en Z.

PARA, dos Santos, Sociedade; 1109 z. Cacao, A. D. Pehmöller.

PARA, Taggenbrock, Fortuna: 1070 z. Cacao, H. D. Kalkmann.

BREMEN.

NEW-ORLEANS, Hein, Diana: 264 v. Tabak, Diverse.

RICHMOND, Raschen, Hermine: 108 v. Tabak, 572 v. Stelen, Diverse.

CANTON en SINGAPORE, Luth, Constitution: 1000 k. Cassia Lignea, 1136 z. Peper, H. H. Meier en C°.

RIO-JANEIRO, Tietchens, Hermann: 3800 b. Koffij, J. H. en G. v. Lengerke.

BAHIA, Thorndick, Porcupine: 1598 p. Tabak, Diverse.

AKYAB, Dannemann, Elizabeth: 10500 b. Rijst, Faber en Fletcher.

Aangekomen Passagiers.

BATAVIA, Prins, 3 Vrienden: 2 Jonge Heeren Spiering; 2 Jonge Heeren Böckel.

PER TELEGRAAF.

WEENEN, Zaturdag 23 Aug. Metall. 5 pCt. $96\frac{5}{8}$; Dito $4\frac{1}{2}$ pCt. $84\frac{5}{8}$; Bank-Actien *f* 1246; Metall. Coupons 101. — Wissel: Amst. $165\frac{1}{2}$; Londen 11.41; Goud 24; Zilver $18\frac{1}{2}$.

LONDEN, Zaturdag 23 Aug. Consols op tijd $96\frac{3}{4}$ a $\frac{1}{2}$; Mexico $29\frac{1}{8}$ a $\frac{1}{8}$; Peru $4\frac{1}{2}$ pCt. 91 a $\frac{1}{2}$; Dito Uitg. $43\frac{1}{4}$ a $\frac{1}{4}$; Holl. $2\frac{1}{2}$ pCt. $59\frac{3}{4}$ a 60; Spanje 5 pCt. $21\frac{1}{8}$ a $\frac{1}{4}$; Sardinien $\frac{1}{8}$ a $\frac{1}{4}$ verlies.

De overige fondsen onveranderd.

DUIVENPOST.

PARIJS, Zaturdag 23 Aug. Frans. 3 pCt. 57.20; Dito 5 pCt. 95.40; Bank-Act. 2165; Rome 5 pCt. Nieuwe $76\frac{1}{8}$; Sp. 3 pCt. $37\frac{1}{4}$; Dito Binnenl. 3 pCt. $35\frac{1}{2}$; Dito Passive $5\frac{5}{8}$; Holl. $2\frac{1}{2}$ pCt. $60\frac{1}{4}$; Belgie 5 pCt. $102\frac{7}{8}$; Russen $4\frac{1}{2}$ pCt. $100\frac{7}{8}$. — Wissel: Amst. 1/m. $211\frac{3}{4}$ g.; Dito 3/m. $210\frac{1}{4}$ g.

In weerwil van eene nieuwe discontering van 32,500 fr. renten 5 pCts., was de beurs heden weder zeer lusteloos, alleen het gevolg van stilstand in de speculatie; de Fransche 3 pCts. sluiten 20 c. en de 5 pCts. 15 c. lager dan gisteren. Meest alle vreemde effecten waren insgelijks iets lager.

De berigten van hier zijn van alle belang ontbloot.

De Toskaansche dagbladen spreken van het voornemen van Oostenrijk, om de geschillen te regelen, welke tusschen den Heiligen Stoel en het Toskaansche gouvernement nopens het concordaat zijn ontstaan.

De berigten uit Turyn bevatten niets, der vermelding waardig.

MADRID, 18 Aug. De ministerraad schijnt nog geen besluit genomen te hebben nopens de kwestie, of de Cortes hunne werkzaamheden tegen den 10den October zouden hervatten.

— De jongste hier uit Cuba ontvangen berigten melden, dat de volmaaktste rust op het eiland heerschte.

MADRID, Dingsdag 19 Aug. 3 pCts. $36\frac{1}{4}$; 5 pCts. 17 a $\frac{1}{8}$; Coupons $8\frac{3}{4}$; Rentel. Schuld $6\frac{1}{16}$.

EFFECTEN-SOCIETEIT TEN HALF VIJF URE.

AMSTERDAM, Zondag 24 Augustus.

Ardoins a £ 85 $15\frac{1}{2}$.
Dito a £ 510, $15\frac{5}{8}$.
Binnenl. 3 pCt. $35\frac{11}{16}$, $\frac{5}{8}$.
Metalliek 5 pCts. $77\frac{3}{4}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{9}{16}$, $\frac{1}{2}$.
Dito Nieuwe $81\frac{9}{16}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{9}{16}$.
Mexik $28\frac{5}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{9}{16}$, $\frac{1}{2}$.
In Oostenrijksche fondsen was heden, tot verbeterde prijzen, eenige affaire. Overigens was de omzet van weinig beteekenis.

ADVERTENTIEN.

MENGELINGEN.

MOA, DE REUSACHTIGE VOGEL VAN NIEUW-ZEELAND.

Het is bekend, dat de ontdekking der fossile beenderen van den Moa de aandacht der natuurkundigen in hooge mate heeft tot zich getrokken. Professor Owen is tot de overtuiging gekomen, dat zij de overblijfselen zijn van een vogel van 16 a 20 voet hoogte, behoorende tot dezelfde soort als de Kiwi of Apteryx, een dwerg-struisvogel, die nog tegenwoordig in Nieuw-Zeeland leeft. Met vrij veel waarschijnlijkheid onderstelt men, dat de Moa nog niet is uitgestorven. Een zoon van den aartsdeken Williams en verscheiden Amerikaansche scheepslieden beweerden ook op hunne togten in de binnendeelen van Nieuw-Zeeland een Moa te hebben gezien; intusschen werd de waarheid van hun gezegde in twijfel getrokken. Van een anderen kant werd aan die beenderen weinig verandering opgemerkt en hadden zij bijna geen delfstoffelijk voorkomen; in allen gevalle moet de Moa dus vergelijkenderwijze nog zeer onlangs hebben bestaan. Het uitsterven van zekere diersoorten is over het algemeen iets gewoons; het geval met de Dronte van Isle de France is genoeg bekend; op Norfolk Island en Philipp Island stierf voor weinige jaren de zoogenaamde Leicester papegaai onder de oogen der Engelschen uit. Zonder dergelijke voorbeelden verder te willen nagaan, bleef het voor de Engelschen altijd een groote prikkel, den Moa aan te treffen, wiens beenderen in zuidelijk Nieuw Zeeland bij gansche hoopen worden ontmoet, die landstreken bewoont, welke door de inboorlingen slechts schraal bevolkt en door Europeanen nog nimmer betreden zijn. In het tweede nommer van het *New-Zealand Magazine* laat de Hr. Taylor zich aangaande den Moa aldus hooren: De Hr. Memaul, die door het gouvernement als tolk der inboorlingen werd gebezigd, verhaalde mij, dat hij omstreeks het laatst des jaars 1832 in de haven van Molyneux het vleesch van den Moa had gezien; later had hij vederen van dezelfde vogelsoort in de haren der inboorlingen zien steken; zij waren zwart of donkerkleurig met een purperrooden rand en hadden schachten gelijk de vederen van den albatros, doch waren grooter en grover; ook zag hij een gedeelte van het schenkelbeen van een Moa, dat de dikte had van een mans knie, waaraan zich nog het vleesch en de zenuwen bevonden; het vleesch geleek naar rundvleesch. De slaven, die uit de binnenlanden afkomstig waren, verhaalden, dat de Moa in die streken nog werd aangetroffen. Bovendien verklaarden de inboorlingen, dat het door hem geziene vleesch afkomstig was van een dooden vogel, dien zij toevallig hadden gevonden; zij voegden er bij, dat zij menigmaal, doch altijd vruchteloos, hadden beproefd zoodanig dier in een strik te vangen. Een man, George Pauley genaamd, die nog in Foveaux Strait woont, zegt den Moa te hebben gezien, en hij beschrijft hem als een verbazend groot beest. Hij ontmoette hem in de nabijheid van een meer in de binnendeelen van Nieuw-Zeeland. De vogel ontvlugtte den man en hij den vogel. Zijn spoor had hij herhaalde malen bemerkt alvorens aan de rivier Tairi en het gebergte te komen. Thomas Classland, die met de taal der Moari goed bekend was, had almede het vleesch van den Moa gezien en hield het aanvankelijk voor menschenvleesch. Ziedaar al hetgeen men in den loop dezes jaars nopens den Moa heeft vernomen; maar uit het herhaaldelijk zich vernieuwende gerucht van levende dieren dezer soort, is men eindelijk wel genoopt het bestaan van deze kolossale struisvogels in de binnendeelen van Nieuw-Zeeland niet meer in twijfel te trekken, te meer omdat men hunne beenderen in geheel natuurlijken staat in menigte langs de kusten aantreft.

BEDENKINGEN op het Rapport der Kommissie, in dato 20 Mei 1851 door den Koning benoemd ter beraming en opgave der middelen tot herstel van het Nationaal Tooneel.

Dit rapport, hetwelk door de kommissie met loffelijke bescheidenheid is openbaar gemaakt, om van deskundigen hetzij aanmerkingen ter bestrijding, hetzij gronden ter staving van hare gevoelens en ontwerpen uit te lokken, bevat op zich zelven omtrent het tooneel eigenlijk niets, dat niet reeds vroeger door anderen is gezegd en geschreven geworden, dikwerf met nog veel meer nadruk, veelal met meer kennis van zaken, en schier altijd met meer orde en duidelijkheid dan hier gevonden worden. Hetgeen in dit rapport met al te groote voortvarendheid en weinig nadenken geschreven staat, is gansch niet vrij van overdrijving, en men wachte zich derhalve het te houden voor een kort begrip van waarheden tegen welke niets te zeggen valt. Zoo vinden wij, bijv., de klagten over het verval van het tooneel veel te sterk gekleurd. Wij ontkennen niet, dat er, nu en dan, stukken zijn vertoond geworden, die aanstoot hebben gegeven, zoo als nog onlangs het geval is geweest met *de Betooverde Viool;* maar dat is aan de stedelijke censuur veel meer dan aan de directie van den schouwburg te wijten. En wanneer is er ooit een tijd geweest, waarin volstrekt geene zulke, ja nog veel hinderlijker stukken op het répertoire werden gebragt? Het tegenwoordige répertoire bevat daarentegen een groot aantal goede, zelfs voortreffelijke stukken, die in kunstwaarde en zedelijke strekking den toets van het onpartijdig oordeel in alle opzigten kunnen doorstaan en bovendien voor het tooneel uitmunten door het kunstige der intrigue en het indrukmakende der handeling. Het ballet als hulpmiddel om de uitvoering van ernstige stukken mogelijk te maken voor een publiek als het onze, dat den schouwburg bezoekt na den dag onder de inspannende bemoeijingen en werkzaamheden van een bedrijvig leven te hebben doorgebragt, en dus geene nieuwe inspanning maar ontspanning noodig heeft en verlangt; dat ballet met zijne tot verstrooijing ingelaschte kunst-verrigtingen, ook wel van boksers, goochelaars, springers en wat dies meer zij, is almede geene uitvinding van de tegenwoordige directie. Zelfs in de schoonste tijden van Wattier en Snoek en reeds vele jaren voor hen, werd dit middel gebezigd, en men heeft het misschien alleen dááraan te danken, dat in den schouwburg de klassieke tooneelwerken niet geheel voor stoelen en banken worden gespeeld. En toch, in weerwil van het ballet, dat de vertooningen schraagde, zijn immers de proefnemingen der directie, om klassieke stukken op het répertoire te handhaven, tot haar nadeel uitgevallen. Vooral mag dit van oorspronkelijke tooneelwerken worden gezegd.

Het personeel is door het vertrek van de acteurs Peters, van Ollefen en Bredé en van de actrices van Ollefen en wijlen Naret-Koning in der tijd aanmerkelijk verminderd en verzwakt; maar de Heeren Westerman en de Vries, die moeds genoeg bezaten, om in weerwil daarvan de directie te aanvaarden, hebben ijverig getracht dit verlies door het aanwerven en aankweeken van nieuwe spelers te vergoeden en men kan niet ontkennen, dat hunne pogingen meer en meer vruchten dragen. Wat zou een bestuur meer of beter hebben kunnen doen?... Het répertoire zamenstellen uit oorspronkelijke stukken? Hun belang verbood dat. Treurspeen opvoeren? Daartoe ontbreekt het personeel. De Haagsche en Amsterdamsche gezelschappen vereenigen? Dat zou onder de bestaande directien even goed als onder een nieuw bestuur kunnen geschieden, maar hing het af van hen? De onderhandelingen daartoe beproefd zijn vruchteloos gebleven. Of ook een volgend bestuur die tegestrijdige elementen zal kunnen verbinden, betwijfelen wij zeer; vooral wanneer het, naar het plan der commissie, uit dilettanten en niet uit mannen van het vak zal bestaan. Wij voor ons gelooven daarbij, dat het vereenigen der twee gezelschappen, ja gedurende eenigen tijd gelegenheid zou geven tot het zien van een beter *ensemble* in de vertooning vooral van stukken in verzen; maar in de gevolgen zou blijken noodlottig te wezen voor de kunst en voor de kunstenaars. De commissie zegt, dat het schouwtooneel een even zoo grooten, ja nog grooteren invloed dan de kansel heeft, op het zedelijk karakter des volks; maar dat kan zij in goeden ernst niet gemeend hebben. Wij gelooven, dat de zedelijke invloed van het tooneel al zeer, zeer gering is. De meeste menschen komen nooit in den schouwburg, slechts een klein getal komt er twee of driemalen 's jaars en zeker komt er nooit iemand met het doel om er in zedelijkheid onderwezen te worden. Als wij schouwburgen hadden, die 40 à 50 duizend personen konden bevatten en waarin wekelijks een paar malen gratis wierd gespeeld, zou de invloed des tooneels op het volk misschien iets kunnen beteekenen, maar toch altijd veel minder zijn dan die van den kansel in het huis des gebeds. Zoo als het nu gesteld is, houden wij den schouwburg voor eene aangename, boven vele andere vermaken verkieslijke plaats van uitspanning; geenszins voor eene leerschool van godsdienst en zedelijkheid. Goed ontleed missen doorgaans zelfs de handelingen ook in de hoog geprezen meesterwerken uit de klassieke school de drijfveêren van Christelijke liefde en zedelijkheid. Men vindt daar eerzucht, haat, wraak, wellust en andere hartstogten en ondeugden, zoo niet aangeprezen, dan toch als loffelijk, immers als verschoonbaar voorgesteld, is het niet met ronde woorden, dan toch door den indruk der handeling. En hoe kan de commissie dien beweerden overgrooten invloed des tooneels op het zedelijk karakter der aanschouwers overeenbrengen met de gezegden op eene andere plaats in het rapport, waar het tijdvak van Lodewijk XIV met reden het glansrijkste der tooneeldichtkunst in Frankrijk wordt genoemd? De tooneelspelen van dien tijd moeten dan ook de leerzaamste zijn geweest en de zedelijkheid der aanschouwers moet dan ook toen den hoogsten top bereikt hebben. Maar het is er verre van af. Waar en wanneer gaven meer dan toen in Frankrijk een vorst en zijn hof zich over aan galante losbandigheid, onzinnige verkwisting, onregtvaardigheden, verdrukking van het volk, maagdenroof en vrouwenverleiding, tweegevechten, godsdienstige vervolgingen en wat niet al meer? En wat volgde er op dat glansrijkste en leerzaamste tijdperk der tooneel-, dicht- en speelkunst? De bloedigste, de verschrikkelijkste, de gruwelijkste aller staatsberoeringen en omwentelingen. Is niet daarentegen in onzen tijd, nu er, als men het rapport gelooft, zulke oproerige, zede- en smaakbedervende stukken worden vertoond, de geest des volks althans in Nederland menschlievender, vrijzinniger, bezadigder, verlichter dan ooit? Er worden geene foltertuigen gebruikt tot het ontdekken der waarheid; er worden geene heksen verbrand; aan godsdienstige vervolgingen wordt niet meer gedacht; alle burgers van den staat zijn gelijk voor de wet; de schavotten verdwijnen en met hen van lieverlede de zware misdaden. Wat moet men uit die tegenstellingen opmaken? Dat de stem, die van het tooneel in onze dagen klinkt, beter is dan die van den tijd van Lodewijk XIV; of, en dit is het waarschijnlijkste, dat het tooneel geen zoo grooten invloed uitoefent, als het rapport wil.

Ten aanzien van de tooneelspeelkunst is het zeker te wenschen, dat elke rol in elk stuk goed worde vervuld, en het zal elken vriend van het tooneel aangenaam zijn dit tot stand te zien brengen onder bekwame onderwijzers, maar de tijd heeft in de tooneelwerken hoogst belangrijke veranderingen te weeg gebragt. Gelijk men thans nog in de hoofdstad de Italiaansche Opera bezoekt om deze of gene bravour-aria door een uitmuntende zanger of zangeres te hooren voordragen, zoo bezocht men eertijds de vertooningen van het klassieke treurspel, om de eene of andere fraaije dichterlijke clause door een begaafde tooneelspeler of actrice te hooren voordragen. Tegenwoordig, doordien niet immer vorsten en helden, ver boven en buiten den kring van het publiek, maar veelal personen uit het gewone voor ieder verstaanbare dagelijksche burgerlijke leven ten tooneele worden gevoerd, zoekt en vindt de schouwburg-bezoeker zijn genoegen en genot meer in het stuk zelf dan wel in het spel. Daaruit zou men kunnen opmaken, dat de strekking van het schouwtooneel tegenwoordig beter beoogd en bereikt wordt dan in vroegeren tijd.

De commissie, ofschoon het niet duidelijk blijkt, *wat* zij eigenlijk wil, schijnt (haren uitgesproken afkeer van drama's en melodrama's, en van de opera en van het ballet in aanmerking genomen) voor de verscheidenheid van kunst en genres van kunst, in welke wij de vinding en het talent van dichters, schrijvers en kunstenaars in onderscheidene vakken konden bewonderen of althans beoordeelen, een enkel tooneel, in den smaak van *le premier Théâtre Français* te Parijs, te willen daarstellen. Dat théatre is ingesteld, om het regelmatige klassieke genre van tooneel-dichtkunst rein te bewaren. Niemand zal er tegen hebben, wanneer hier te lande eene dergelijke inrigting tot stand komt, maar wanneer zij bij ons strekken moet om stilstand voor vooruitgang in de plaats te schuiven, dan protesteren wij, en zeker alle vrienden van het tooneel met ons, tegen het door de commissie beoogde zoogenaamde herstel van het Nationaal Tooneel, hetwelk doodelijk kan zijn voor den kunstenaar, en onze schouwburgen zou voorbereiden om binnen weinige jaren aan sloopers te worden verkocht. De importante sommen gelds, welke de Koning er aan besteden wil, zouden dan zijn weggeworpen, en de inrigting tot herstel, zoo het heet, zou in weinige jaren zelfs geen tooneelgezelschap meer kunnen zamenbrengen, doordien de verdienstelijke leden van de tegenwoordige tooneelgezelschappen liever (gelijk reeds elders is gezegd) hun geluk in de oprigting van kleine tooneelen in de hoofdplaatsen der gewesten beproeven zouden, dan te werken uitsluitend onder het drukkende, dan tirannieke klassieke juk.

Goede stukken, goede acteurs, een kundig en ijverig bestuur en *een deelnemend publiek*, zegt het rapport, zijn de voornaamste middelen tot het daarstellen van een goed nationaal tooneel. Als men dat alles bij elkander heeft, gaat de zaak van zelve.

Stukken, die aan de opgegeven vereischten: *ware karakters*, *ware toestanden*, *schoone vormen*, en *goede strekking*, voldoen, zijn er gewis in menigte voorhanden; maar de leken, en zelfs de kunstkenners, zijn daaromtrent in hun oordeel zoo verschillend, dat zij het wel nooit eens zullen worden. Men doet dus wijs, als men het zedebedervende weert en overigens het genoegen en den smaak van het publiek raadpleegt.

Ook aan goede acteurs ontbreekt het nog niet en door het aankweeken van jonge talenten zijn er nog meer te vormen, als men maar afdoende en doeltreffende middelen tot opleiding weet te beramen en aan te wenden.

Eene kundige directie is niet anders te vinden dan onder de mannen van het vak en niet onder dilettanten, die van tooneelzaken niet weten, en met tooneelspelers niet weten om te gaan.

Een deelnemend publiek wordt alleen dan gevonden, als het tooneel aan de eischen van het publiek voldoet. Deelneming te wachten van een publiek, welks eischen men niet bevredigt, is dwaasheid.

Dit alles is overbekend.

Achter het rapport worden eenige middelen van herstel opgegeven. De Koning heeft opgave gevraagd *der* middelen; dat is van *al* de middelen van herstel. Aan die vraag heeft de commissie niet voldaan; zoodat zij des Konings last maar ten halve of maar voor een derde volbragt heeft. Had de commissie zich de moeite gelieven te geven, eens ernstig over de zaak na te denken, dan zoude zij hebben kunnen ontdekken, dat het herstel op meer dan ééne wijze te bereiken is. Die *verschillende* wijzen van herstel had zij moeten opgeven, met de vermoedelijke kosten van elke. Dan had de Koning kunnen kiezen en beslissen, welke wijze Z. M. beproefd wilde zien. Nu heeft zij het zich al te gemakkelijk gemaakt, want dat zij andere middelen van herstel voorbedachtelijk zou verzwegen hebben, willen wij niet aannemen.

Na die gedeeltelijke opgave van middelen volgt een concept-reglement voor eene daar te stellen tooneel-inrigting. Daarin wordt gehandeld over Z. M. den Koning als Beschermheer; over een hoofdbestuur van kommissarissen te Amsterdam, met onder-besturen in de overige Noord- en Zuid-Hollandsche steden; over een directeur, die geen acteur mag zijn, maar bezoldigd zal worden en ook 1/5 van de winst zal hebben; over een controleur, mede bezoldigd, en mede genietende 1/5 van de winst; over eene negotiatie van *f* 100,000 voor dadelijke behoeften; over subsidien; uitloting van aandeelen; uitdeeling van dividend, en over andere zaken; maar er wordt geen enkel woord gerept van een ander persoon, die er toch wel behoort te zijn, namelijk: een persoon, die aansprakelijk is voor eventuele deficits, waaraan het na de eerste drie jaren niet zal ontbreken; een persoon, tegen wien het personeel, de leveranciers, de directeur en controleur zelven, als zij niet betaald worden, verhaal kunnen uitoefenen in regten. Al wordt te Amsterdam een geheel nieuw lokaal gebouwd, dat er zeker gedurende eenigen tijd vele nieuwsgierigen heen zal lokken; al speelden er maar honden en apen, of al wierd er maar Chineesch vuurwerk vertoond; in drie jaren zal de nieuwsgierigheid voldaan zijn, en dat er dan kans is op deficits, zelfs bij de uiterste inspanning om met kostbare balletvertooningen volk te lokken, dat weet ieder, die geen vreemdeling is in de kronijk van den schouwburg. Of werd niet de schouwburg van 1820 tot 1840 door ijverige commissarissen voor rekening van de stad bestuurd, en heeft zelfs dat bestuur niet groote sommen aan de stad gekost? Bedroeg zelfs het deficit in het speeljaar van 1839—1840 geene zeven en zeventig duizend guldens? En dat deficit was op het bestuur van den schouwburg in de hoofdstad, in de dagen, toen Mw. Kamphuyzen en Mw. Naret-Koning, beiden zeer beminde actrices, nog leefden! Hoeveel grooter zal het dan kunnen zijn, bij een verminderd personeel en eene directie, die niet alleen drie groote schouwburgen te bespelen, en dus jaarlijks importante uitgaven te doen heeft voor reiskosten en hoogere bezoldigingen van sujetten; maar bovendien gebukt gaat onder den last van jaarlijks p. m. *f* 20,000 (met welke de directie van 1820 tot 1840 niets te maken had), te betalen aan aflossing en dividend, en een directeur en kontroleur, die geene acteurs zijn.

Als men de moeijelijkheden in aanmerking neemt, welke het ineensmelten der twee personelen van de Amsterdamsche en Haagsche schouwburgen, en het regelmatige met die ineengesmolten gezelschappen bespelen der tooneelen te Amsterdam, Haarlem, Leyden, 's Hage, Delft, Rotterdam en in andere voorname steden, zullen veroorzaken; als men let op de werkzaamheden van het beheer eener school van opleiding, en de vervelende lasten van het lezen en beoordeelen der nieuwe tooneel-werken, die in menigte zullen worden aangeboden, doch waarvan geen tiende deel aannemelijk zal zijn; als men in aanmerking neemt de groote verantwoordelijkheid van commissarissen, daar de directeur niets doen mag zonder hunne toestemming, dan zou men in twijfel geraken, of zich wel liefhebbers voor de onbezoldigde commissaris-posten zullen opdoen. Wij voor ons zouden het oog slaan op de stellers van het rapport, indien zij zich niet buiten concurrentie hadden gesteld. In de bepaling *geen directeur mag acteur zijn*, ligt ook opgesloten *geen kommissaris mag tooneeldichter zijn*; want is het van den acteur-directeur te vreezen, dat hij bij de rolverdeelingen de beste rollen voor zich houden en andere talenten onderdrukken zal, evenzeer ware het te vreezen van den auteur-kommissaris, dat hij *zijne* stukken ten nadeele van anderen op het tooneel zal brengen.

Dat onze geëerbiedigde Koning zich een bevorderaar en beschermer van het vaderlandsche tooneel betoonen en den lof, hem in het rapport toegezwaaid, verdienen wil, is schoon, is edel, en verdient den dank der geheele natie en kan van onberekenbaar heilzame gevolgen zijn voor het tooneel en voor de dramatische letterkunde; maar het tooneel te monopoliseren, de tooneel-letterkunde in kluisters te slaan, en de tooneelkunstenaars onder het kommando te stellen van onkundige particulieren, en alzoo te verslaven of tot eenvoudige werktuigen te vernederen, kan niet anders dan verderfelijk wezen voor de kunst en de letterkunde des tooneels; kan niet anders dan het tegendeel bewerken van hetgeen de Koning bedoelt, die wij hopen, dat van zijne edele gezindheid wijzer en beter partij moge zien trekken, dan geschieden zou door het tooneel in te rigten naar de grondslagen van dit rapport en concept-reglement.

CONCERT- EN TOONEELNIEUWS.

AMSTERDAM, Zondag 24 Augustus.

Het nieuwe speelsaizoen zal in den loop der aanstaande week een aanvang nemen. Op 27 dezer zal de STADS SCHOUWBURG worden heropend met een *Welkomstgroet*, het blijspel *de Neven* en een Divertissement *Bal Travesti* van den nieuwen balletmeester den Heer Victor Bartholomin van Parijs, die als bijzonder bekwaam in zijn vak geroemd wordt. — De heropening van den FRANSCHEN SCHOUWBURG onder directie van den Heer Huner, zal omstreeks het midden der aanstaande maand September plaats vinden. — Op morgen 25 dezer zal de SALON in de Nes, en op 3 Sept. e. k. de SALON in de Amstelstraat, heropend worden. — In den SALON DU VAUDEVILLE FRANÇAIS werd gisteren avond met den besten uitslag ten tooneele gebragt *Édouard en Ecosse*, een historisch drama van A. Duval, hetwelk reeds sedert eene reeks van jaren het repertoire van den Stads Schouwburg tot sieraad verstrekt heeft. Bij de uitvoering hebben zich bovenal onderscheiden Mw. Renard als Mylady Dathol, de Heeren Matifas als Eduard, Lafarge als Sir D. Daugill, Lamarre als Lord Dathol enz.

De Tentoonstelling van Bloemgewassen en Tuinsieraden, welke van 14 tot 19 Sept. e. k. in het PARK alhier zal plaats vinden, belooft zeer schoon en belangwekkend te zullen zijn. Het is te wenschen, dat zij door schoon weder begunstigd worde. — In den FRANSCHEN TUIN in de Plantagie hebben zich het uitmuntende *Hongaarsche Muzik-Verein* en de *Mainzer-Capelle* in den loop dezer week weder eenige malen met uitbundigen bijval en in tegenwoordigheid van een zeer talrijk publiek doen hooren. Vooral was de toevloed van toonkunstminnaars groot op Donderdag avond jl., als wanneer het concert strekte ten voordeele der verdienstelijke kapelmeesters, de Heeren M. Heinefetter en J. Kalozdy, en bij welke gelegenheid door den eigenaar van dit lokaal aan gezegde Heeren, als een blijk van hulde en erkentelijkheid, onder eene toepasselijke aanspraak, in het openbaar ten geschenke werd aangeboden aan den eenen dier Heeren een gouden zak-uurwerk en aan den anderen eene gouden snuifdoos; al hetgeen het aanwezige publiek door daverende toejuichingen beaamde. — In den TUIN DE NEDERLANDEN had jl. Donderdag avond een *harmonie-concert* en een *vuurwerk* plaats, bij welke gelegenheid de schoone uitvoering van voortreffelijke muziekstukken door het uitmuntende orkest, en de menigvuldige prachtige vuurwerkstukken aan een talrijk publiek groot genoegen verschaften. Op Dingsdag e. k. zal er eene herhaling van dit keurig kunstgenot plaats vinden, terwijl zich heden avond twee orkesten aldaar bij afwisseling zullen doen hooren.

Met genoegen vernemen wij, dat zich gedurende de kermis een opzettelijk daarvoor geëngageerd muziekgezelschap van Bonn, onder de directie van den Heer Wenigmann, orkestmeester der opera aldaar, in de elegante concertzaal van het ODEON alhier zal doen hooren, welke uitvoering door vocaal-kwartetten, koren, enz. zal worden afgewisseld. Daar nu ook de zaal op eene nieuwe smaakvolle wijze zal gedecoreerd zijn, is er geen twijfel, of dit vriendelijke lokaal zal weder een der meest geliefkoosde plaatsen van uitspanning en vermaak voor de kermisgasten zijn.

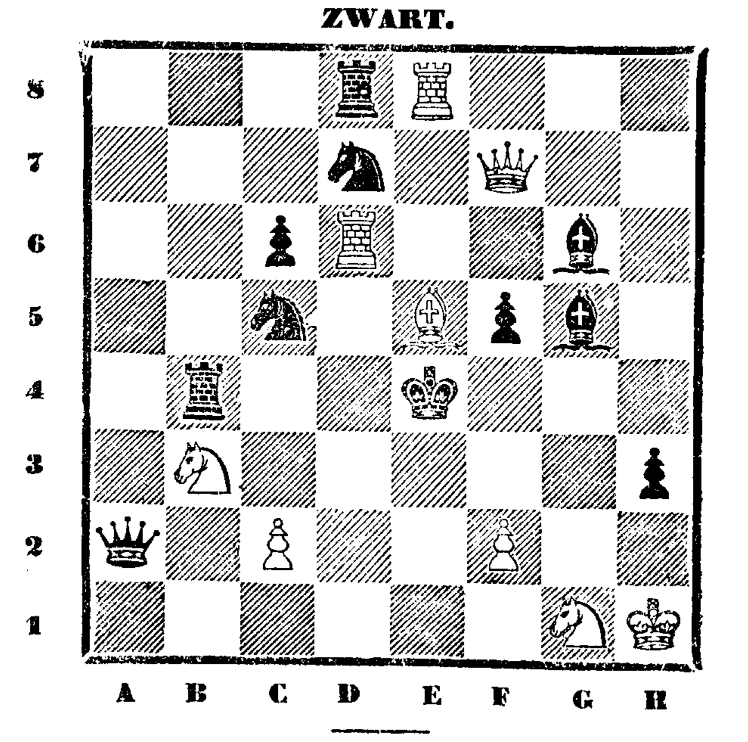
Naar wij vernemen, bevindt zich de vermaarde dwerg Jan Hannema, van Franeker, thans te Weenen, na alvorens Parijs, Maagdenburg, Leipzig, Dresden, Praag, enz., te hebben bezocht. Zoowel op het tooneel, wanneer hij in stukken optreedt, als op de straat, die hij in eene kleine prachtige equipage doorkruist, baart hij het grootste opzien. Hij is bij een reizend tooneelgezelschap onder de directie van den Heer Ch. Horn voor den tijd van drie jaren (van 1851 tot 1854) geëngageerd, en zal behalve Duitschland ook nog Italie en Rusland doorreizen.

SCHAAKSPEL.

OPGAAF N°. 240.

Wit begint en geeft op den 5den zet mat.

ZWART.

PROBLEMA'S.

1. WIT: Kon. H 6, Kast. A 7, Paard H 7.
ZWART: Kon. H 8, Kast. G 1, Pion A 2.
Wit geeft op den 3den zet mat.

2. WIT: Kon. H 1, Kast. E 6, Rheer D 7, Paard B 2, Pion D 3.
ZWART: Kon. D 5, Pion H 2.
Wit geeft op den 4den zet mat.

3. WIT: Kon. D 2, Rheer G 5, Paarden A 5, D 3, Pions B 3, C 4, F 3, G 4.
ZWART: Kon. D 4, Kgin E 8, Rheer C 6, Pions B 4, E 5, F 4, G 3.
Wit geeft op den 5den zet mat.

OPLOSSING VAN OPGAAF N°. 239.

	WIT.	ZWART.
1.	H 3 op E 3	D 4 op E 3
2.	D 2 » E 3 †	H 5 » D 1
3.	E 5 » D 3	Onverschillig.
4.	C 3, D 3 of E 3 geeft † en mat (met variatie).	

OPLOSSING DER PROBLEMA'S.

N°. 1. WIT: B 8 op E 5, F 7 op D 8, D 8 geeft mat.
N°. 2. WIT: C 4 op D 4, D 1 op B 3, D 4 op C 4, B 3 op C 4 (met variatie).
N°. 3. WIT: B 5 op E 2, E 2 op G 2, G 2 op G 3, G 3 op G 6.

Wij hebben goede oplossingen van de Opgaaf ontvangen van de Schaakgezelschappen *Aurora* te Zwolle, *Amat Victoriae Curam* te Breda, *Mars* te Deventer, *Et nos poma natamus* te Bathmen, *Oefening en Uitspanning* te Kampen, *Vriendentrouw* te Gouda, *Schaakliefhebbers* te Monnickendam, A. te Groningen, D. te Middelburg, L. R. te Maassluis, G. S. en J. D. B. te Dordrecht, J. v. d. B. en C. Sp. te Vlaardingen, *Een Afgescheidene* te Hellendoorn, W. M. T. te Hillegom, Geb. B. en S. H. B. te Nieuwe Schans, J. M. d. C., J. L. C. Jr., J. M. C., J. B. W., M. E. v. d. P., J. G. C., A. M. d. L., W. J. v. C., J. d. J. B. alhier.

Niet goed waren die van J. v. T. & A. A. te Leeuwarden, J. v. d. B. te Vlaardingen, *Tres Amigos* te Bennebroek, *Stein* te 's Hage.

AMSTERDAM BIJ GEBR. DIEDERICHS. — GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.